

Ondřej Bláha

Funkční stratifikace češtiny

Textová cvičebnice s klíčem

Olomouc 2011

Posudek: doc. PhDr. Karel Komárek, Ph.D.

Publikace vznikla v rámci projektu *Bobemistika: obor pro III. tisíciletí*.
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

Vychází ve studentské edici Günther jako sv. č. 2.

1. vydání

© Ondřej Bláha, 2011

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2011

ISBN

Úvod

Tato cvičebnice má být „seminárním“ protějškem „přednáškového“ kompendia *Funkční stratifikace češtiny*, které vyšlo r. 2009. Je určena studentům bohemistiky, především budoucím nakladatelům a redaktorům, a její ladění je proto spíše praktické.

Přináší celkem patnáct autentických textů,¹ dokumentujících funkčně podmíněnou variabilitu lexika a gramatiky současné češtiny. Každý text je uvozen stručnou charakteristikou stylu (resp. textového žánru), který reprezentuje – jednotlivé položky této charakteristiky slouží zároveň jako podněty k analýze. Výsledky, které by analýza měla přinést, nastiňuje (nikoli s nárokem na absolutní úplnost) klíč, připojený v závěru cvičebnice. U každého textu (resp. stylu) jsou uvedeny také bibliografické odkazy, zejm. na publikace, které vyšly po r. 2002. Základní literaturu k jednotlivým tématům, vydanou před tímto rokem, obsahuje *Encyklopedický slovník češtiny*, na který tato cvičebnice – stejně jako její „přednáškový“ protějšek (Bláha 2009) – navazuje po stránce teoretické.

Při studiu funkčně podmíněné variability češtiny může student tuto cvičebnici kombinovat nejen s *Encyklopedickým slovníkem*, ale také s dalšími vhodnými studijními materiály, především s publikacemi I. Bogoczové (2009), J. Kořenského et al. (1999) a J. Hoffmannové – O. Müllerové – E. Schneiderové (1992).

O. B.

---

¹ Ve fonetickém přepise publikujeme pouze text č. 1 (Dialog na návštěvě). Ostatní mluvené texty jsou převzaty v podobě, která pravidla fonetického přepisu značně redukuje.

Jde o text neoficiální, neveřejný, mluvený a nepřipravený (užíváme zde kritérií O. Uličného 2006, 41), charakteristicky fungující právě v dialogích na běžná témata ze soukromého života (včetně dialogů „operativních“, tj. zaměřených na koordinaci společné činnosti).

Hlavními znaky takových běžných dialogů jsou:

- a) **Implicitnost a kontextová/situační vázanost komunikace** – pokuste se tento rys dokumentovat přímo z textu.
- b) Zmíněná implicitnost mluvené komunikace těsně souvisí se značným uplatněním **paraverbální a neverbální složky komunikace** – rozlište oba pojmy a pokuste se je na základě textu dokumentovat.
- c) **Nízká frekvence substantiv, adjektiv a předložek** (ve srovnání s textem primárně psaným) – zjistěte poměr substantiv vzhledem k ostatním slovům v běžně mluvené češtině (např. u Šonkové 2008) a porovnejte se stavem v textech publicistických (orientační hodnoty získáte z Českého národního korpusu).
- d) Naopak **vysoká frekvence zájmen** (resp. deiktických slov), **sloves, adverbíí, spojek, částic a citoslovcí** – zjistěte poměr zájmen vzhledem k ostatním slovům v běžně mluvené češtině a porovnejte se stavem v textech publicistických (obojí za využití stejných zdrojů jako v předchozím úkolu).
- e) Mimořádná je v mluveném jazyce frekvence **částic** – pokuste se formulovat, z čeho tento fakt plyne, najděte v textu libovolných 10 částic a vystihněte jejich význam.
- f) Příznačná je také vysoká frekvence **tvarů zájmena *ten*** a vůbec tzv. deiktických slov (jak už je uvedeno v bodě d) – odhadněte na základě textu, jaké různé funkce může zájmeno *ten* plnit.
- g) Mluvený projev tíhne obecně k **expresivnosti** – dokumentujte tento jev z textu.
- h) Spontánnost a neoficiální charakter běžného dialogu se projevuje v míšení **kodifikovaného a nekodifikovaného lexika** – najděte příklady na lexémy nekodifikované a dále na univerbismy, které se v mluvených textech charakteristicky vyskytují, pokuste se vysvětlit motivaci vzniku těchto univerbismů a zhodnoťte je z hlediska jejich (ne)kodifikovanosti.
- i) Příznačné jsou v mluvené komunikaci též **metajazykové komentáře** – najděte vhodný příklad.
- j) Charakteristicky se tu vyskytují i různé druhy **intertextovosti** (citace jiných textů, citáty přímé řeči někoho „třetího“ anebo autocitace mluvčího) – dokumentujte.
- k) Nepřipravenost a spontánní charakter mluveného jazyka se odráží v řadě specifíků syntaktických – výrazná je zejm. **tendence k přesouvání rématu do středu, resp. na počátek výpovědi**, a obecně **znevýrazňování aktuálního členění výpovědi** v té podobě, v jaké je známe z textů primárně psaných (ilustrujte vhodným příkladem).
- l) Pozorovat lze též **slovosledné „anomálie“** (srovnáváme-li jazyk mluvený s jazykem psaným), např. v postavení enklitických zájmen, spojek a částic – vyhledejte takové případy v textu.

- m) Z nepřípravenosti a spontánnosti mluvených textů plynou i různé druhy **anakolutů a kontaminace syntaktických vazeb** na úrovni věty i souvětí – uveďte příklady.
- n) Stejně zdroje má i množství **přerěknutí a oprav** – dokumentujte.
- o) Změny vyprávěcí perspektivy a bezprostřední reakce na situaci účastníků dialogu se dále projevují v **nedokončování výpovědí**, nebo naopak v **příčleňování** dalších informací k výpovědím již dokončeným – ilustруйте příklady z textu.
- p) Vedle eliptičnosti, související s výše zmíněnou implicitností mluvených textů, se v běžných dialozích vyskytuje jako jejich charakteristický rys také **redundance** – pokuste se v textu najít vhodné příklady a odhadnout příčiny tohoto jevu.
- q) V mluveném jazyce se charakteristicky vyskytuje **paralelismus** ve výstavbě textu, často za využití určitých spojek – dokumentujte.
- r) Pro výstavbu souvětí v mluveném textu je příznačné, že **syntaktické vztahy nebývají vyjadřovány explicitně**, tj. často se vyjadřují prostým přiřazením vět, asyndeticky – ilustруйте příklady z textu.
- s) **Samotný repertoár spojek** je v mluveném textu **chudší** než v textu primárně psaném – uveďte příklady na typické „mluvené“ spojky, které se v textu vyskytují.
- t) Konečně je pro mluvený text – typicky právě pro mluvenou češtinu – charakteristická značná (a regionálně podmíněná) **rozkolísanost flektivních formantů a zvukového plánu jazyka**. Naleznete v textu (jehož produkty jsou mluvčí moravského původu) příklady na morfologické a fonologické regionalismy.

Metaznaky použité při transkripci

- # komentář, časový údaj, jiná metatextová informace, př. # < zakašláni >
- [ ] simultánnost replik (posloupně (!) číslovaných)
- < > komentářové závorky pro metatext (je-li více komentářů k jediné replice, posloupně se číslovají)
- + nedořečené slovo, elidovaná hláska či skupina hlásek
- :
- nenáležitě dloužení vokálů
- _ spojitá, geminovaná výslovnost hlásek (př. *musím _ míd _ dívot*)
- @ hezitace nebo rezponzní zvuky (je-li hezitace delší, je užito sekvence dvou či tří „zavináčů“, tj. @@@)
- ? ráz (tvrdý hlasový začátek)
- :-) smích; odstupňované dle relativní „intenzity“ či délky, př. :-) :-)) :-)))
- / // /// pauza (odstupňovaná dle relativní délky)
- ˈ důraz, příznakový akcent (př. *stěžoval si na ˈtebe*)
- ↑↓→ signalizace intonace dle jednotlivých typů, specifikace viz níže
- ↓ kadence – citově neutrální oznamovací věty

- ↓! expresivní funkce výpovědi s kadencí
- ↓? kadence – vytýkáni, doplňovací a vylučovací otázky
- ↓?! kadence – expresivní funkce vytýkáni, doplňovacích a vylučovacích otázek
- ↑ antikadence – zjišťovací otázky
- ↑! antikadence – expresivní funkce
- polokadence – intonace nekoncových úseků

Pozn.: Číslice uvnitř textu, jejichž posloupnost je převzata ze zdroje, vyznačují simultánnost produkce replik (simultánně pronášejí oba komunikanti pasáže v hranatých závorkách).

- 1 A: no ?a já // teř +sem narazil na dobré / na dobrí ´puřhent / puřhents / tlačováňí rukou / tlačěňí {23 rukama }23 klasiku ↓ / @@ / je to docela dobře natočené na takovém / čínském dvorku kolem j+ docela dobré ?i pozadí zázemí ↓ / jsou tam dobře odlišěni dva lidi → / ?asi to bude otec a sin → / jeden je v bílém druhí v modrém → / tagže to dobře +de vidět ↓ / ?a začínají ?ot jedné ruki: → /
- 2 B: {23 jo ↑ }23
- 3 B: jo ↓
- 4 A: to co děláme ten cvik → / tu ?elipsu ↓ / potom takovou ?elipsu zhora dolú → / pag ještě: do strani: ?a +es+i ještě dva cviki na jednu ruku ↓ pak {24 přidávají }24 dvje ruce → / {25 různé ↓ }25
- 5 B: {24 ten }24
- 6 B: {25 ten jinja:n → / }25 jo ↑
- 7 A: no ten jinja↓g to je tam pot názvem puř ´hent řsude ↓
- 8 B: puřhent no ↓
- 9 A: ti se na to neďíváš ↑ nebo {26 nesl+ }26
- 10 B: {26 jo → / }26 ěi+ {27 ěi+ }27 ěival {28 +sem se ↓ }28
- 11 A: {27 jo ↑ }27
- 12 A: {28 řsude }28 gdiř dář d+ zadáš puřhent tak ři tam naskočí ?osum tisíc stránek puřhendu ↓
- 13 B: houřbi ↑
- 14 A: no ↓
- 15 B: :-))
- 16 A: @ tak to je jako řílené ↓ proto říkám že já si třeřba přeřhrajú / ?osum deset / vidějí a s toho si vi-beru jenom ?opravdu to super jedno ň+áké video pjetiminutové řesti to uplře stačí ?ale takové které má hlavu ?a patu ?a které ?opravdu ři ňeco dá jo ↑ / ?a potom navazújou dvje ruce → //

zase f klidu ?určité: cviki → / dopředu dozadu doleva doprava → / pak / zase dalš+ složitější a složitější / 'prfki → / gdi jednak 'klesají co nejniže dolú k podlaze → / ?a jednak potom < lítají po celém > tom 'prostrantví doleva doprava {29 zase }29 'tří kroki fpřet tří kroki dozadu tří kroki doleva → / tagže +sem si říkal kurňik → / že se musí přitom ?ají že to je pak ?ají namáhavé na fizičku {30 víš jako }30 zrixlujou zrixlujou zrixlujou že jo ↑ / {31 furt rovné záda / }31 kolena kolena ?úplně ?oňi jdou ?úplně do spodních polox jo ↑ / tak +sem si řík\$A:l že určité: podle mne i ten míxal to má: asi takto naplánované: → / že teť teprve začínáme → / víš → jednou rukou // ten / {32 pušhent → }32 ?a nebo jak +sme to dělali teť minule ↓? nebo nahoru → / nebo dvjema {33 potom ↓ / }33 protože ze začátku +sem / nejak ?on nám f počtate k tomu neřekl: / {34 nič k+ ko↓krétního → / }34

< se smíchem >

17 B: {29 ho:ubi ↓ }29

18 B: {30 tak to určité }30

19 B: {31 na ko:rdinaci a }31

20 B: {32 / jo ↓ }32

21 B: {33 jo jasne ↓ }33

22 B: {34 no to mne právje vadí že ?on nič }34 nič ti k tomu {35 ko↓krétne neřekne no ↓ / ?a pak / }35 ?a pak pak pak @@

23 A: {35 tak nevím jestli to mňel bíd zámjer → / }35

24 A: pak te drbe že to děláš _ špatne nebo {36 ne+ že jo ↓ / jo ↑ }36

25 B: {36 jednak te drbe že d+ }36 d+ děláš špa+ špatne ?a pak se diví že lidi mu ?otxázijou že nevijou co dál nebo / si mi+ si mi+ // +slijou že se to vivíjí jiním smnerem → neš si ?očekávali → {37 ?a tak no ↓ }37

26 A: {37 tagže já }37 přemíšlim → // proč ?on to tak dělá → jes+i to je zámňer ↓ jes+i to jako dělá že nejdříf → / ?at si to skusíme jag bu+ jak to budeme delat ↓ jag budem+ vipadat ↓ jak to cítíme ↓ {38 ?a potom teprve začne → }38

27 B: {38 no možná je to těžké ↓ / }38 že gdiš že gdiš {39 gdiš → / }39 gdiš vid+ jako rozdáz hnet karti nebo vi+ viložíš karti na stúl tak možná / bi ?odešla tře+a < dříf ta púlka lidí > {40 nebo já nevím ↓ / ?asi to má → / ?asi to má → / ?uš ?uš ?uš ví jak asi ↓ }40

< se smíchem >

28 A: {39 potom }39

29 A: {40 nevím ↓ no možná že to bere s psixologickeho hlediska → / možná ?i takto ↓ / že / možná i tak to tak to }40 bere ↓ jo ↑ ?ale {41 každopádne }41 ?asi si mislim že teť prostě koneč+ nám ?ukázal ten prvňi cvik co uš delší dobu deláme tadi toto nebo → / víš ↑ / jak se převrací ten ten krux {42 jo s tou jednou rukou → }42

30 B: {41 / ?už ?asi ví jak ↓ }41

31 B: {42 jo: → / jo: jo / }42 protože už z+isřil že máme pohiblivjejší to zápjestí ↓

- 32 **A:** jasni ↓
- 33 **B:** Ťon řikal no ↓ ze začátku +zme ho mñeli → / že že kolikrát jako / Ťuš Ťuš třeĭba gdiř cvičíme to tajči že → / že už že Ťon sleduje Ťuš jak jak híbem tím zápjestím → / jo ↑ jes+i jes+i {43 Ťopravdu }43 tím híbem+ ↓ / protože pře+ třeĭba přeřtím s+ ělal tak jako → / {44 Ťa teřka Ťuěeláš → }44
- 33 **A:** {43 / t+že }43
- 34 **A:** {44 tagže si mislim že → / }44 na to budou následovat další přřki s tou jednou rukou → jako / f Ťurčitix rovinax → / Ťa dopředu dozadu doleva doprava nahoru dolú tak jak +sem to videl na té vid+ořukázce ↓ / Ťa potom že třeĭba na to přeřdou z dvjema rukama Ťa potom → / jak to teě _ ěláme f poctaře jenom na místě tag že pak se třeĭba i začnem+ pohibovat ↓ / 'Ťale to třeĭba bude Ťaž za rog za dva za třeĭ za pjed za deset rokú ↓ že ↑ / Ťa tagže mám takovou souřlednost Ťa je to super prostě ↓?ot jak f poctaře je to taková Ťabeceda ↓ jo ↑ / Ťot Ťa Ťaž do žet → / jag bi to Ťasi ten puřhent mñel vipadat ↓?asi s řesti sedmi minuti ↓ / řřak {45 potom ři to múžu puřřit ↓ já +sem si to hnet stahoval ↓ }45
- 35 **B:** {45 Ťa to je ↓ / Ťa to je Ťa to je právje / }45 to je právje vono že → / že +dibi třeĭba Ťon tadi / jednu j+ jednou třeĭba Ťobjetoval hoěinu na to → // že bi nám puřřil řeco abi+ / Ťabizme trořku videli jak → / jak co Ťa jak ↓?ale Ťon to Ťasi → / nexce no ↓?on xce řit svou cestou }46 Ťa → }46
- 36 **A:** {46 @ nexce }46 nebo já nevím ↓ no já Ťosobně já mám jiné trořku 'praktiki viučovaci než Ťon → Ťale → / nevím no ↓
- 37 **B:** tak on neři zas studovaní Ťuřitel ↓
- 38 **A:** Ťale → / jasne no ↓ /
- 39 **A:** Ťale kařdopádne: zase: mu беру → / nebo zase si mislim že ělá dobře to že xce Ťabixom se to řřexno na Ťuřili naspamneř → / protože to potom pak cvičiř jak se řika od boha → / Ťa muřeř se souřřeěit už na jiné vjeři Ťa nemusiř se souřřeě +t na to Ťabis to z řečeho řetl +eře potom → / to je to samé jag gdiř já hraju na kitaru → / tak já teě +s:em z +iřřil že to ři hoěne třeĭba dalo → že +sem řuplře přeřvrátil svoji filozofiji → / že +sem se zb+č+ zbitečne uřil straře moc písniček → / Ťalé řumneř +sem je jenom řist ↓ a neumím je naspamneř ↓ / že to potom nespívám → / j+g gdiřix to spíval Ťod boha Ťale spívám to protože to řtu Ťa z listú ↓
- 40 **B:** jo ↓
- 41 **A:** rozumiř ↓ / já +sem na to přřiřel / f souřvislořti teě jak +sme bili teě na tom řidofském přeřstaveňi ti visoké 'tamariřki → / tak Ťon to tam právje řikal ↓ tam hráli t+ko+á hudebři skupina →! / {47 jako }47 řidofska →! / Ťa hráli z listu ↓ jako z not ↓ / Ťa Ťon jim řikal ř+ákí ten rabín → // tak Ťa teě ti noti vihoře → / protože: to nehrajete Ťod boha → to hrajete jako z listu ↓ / viř ↑ já +sem tam poxopil právje tu miře↓ku → / že on má vlastne pravdu ↓ proto se řika že třeĭba cigáni a tak kteři hrajou → // že → spamneři a tag dále potom právježe jag _ gdibi řřeřbávali → / @@
- 42 **B:** {47 < hm > ↓ }47
< přitakání >
- 43 **B:** Ťon Ťuš potom nemusí si Ťaři pamatovat tu písničku →

- 44 A: ʔano ↓
- 45 B: jemu stačí tři tři: @@ / jakobi noti nebo něco → ʔa [48 ʔ\$A: poslouxat]48 to co hrajou ʔostatní → [49 ʔa ʔon ʔuš ʔa ʔon ʔuš to ʔuš a a ʔon ʔuš potom]49 ʔimprovizuje no ↓
- 46 A: [48 ʔa on b+de]48
- 47 A: [49 ʔa ʔon bude ʔimprovizovat ʔa tak ↓ a proto]49
- 48 A: ʔa proto ta hudba řex ciganu je → / ʔoňi mají ʔají fčas ʔají jinak vnímat jo ↑ / já cítím aj+ že pak ají jinak vnímám gdiš prostě se soustřeďím jenom na to → // je to řeške nejdříve se to samozdř+mně naučit naspamňet ʔa to: je to trvá ň+ákou tu dobu ↓?ale je lepší [50 kvalita neš kvantita ↓]50
- 49 B: [50 protože: → / nevjeřím]50 tomu třeba jak ten můj bratranec → / jag hrával s tím joškou < příjmení z diskretních důvodů nezaznamenáno > jak ʔo ňem píšete ↓ // že bi znal já nevím / tam ve velké já nev+m ʔiks ʔiks s:et písniček → že bi znal fšexni ti [51 písničky 'spamňeti ↓!]51
- 50 A: [51 @@ → /]51
- 51 A: s: třeba neznal ʔale [52 pravdou zda]52
- 52 B: [52 ʔale díky]52 tomu že že prostě ʔon: @ /// je jako je hrával jednak → / [53 že ↑]53 za c+ za celý život → / tak je mňel ňegde zapsané f pamňeti → / ʔ\$A: jednak ʔuš bil tak rozehranej že jemu stačili tři akordi nebo já ne+m tři / tři noti štiři pjet šest sedum ʔa ʔa ʔuš ʔuš / prostě vjeděl jag dál [54 no: ↓]54
- 53 A: [53 < hm > ↓]53
- # < souhlas >
- 54 A: [54 ʔale]54 pravda je ta že ʔoňi 'tehdi / se to ʔučili naspamňet fšexno ↓ / ʔoňi si to nezapisovali → / [55 ʔa předávali si to ʔústním podáním ↓]55 tagže ʔuš ʔod dčctví se to ʔučili fšexno [56 naspamňet ↓ / rozumíš ↑ /]56 gdešto → / já taki ʔumim spouštu písniček naspamňet jo ↑ ʔale / s tím že: [57 xodím hrávat]57
- 55 B: [55 ʔa navíc ʔoňi si to nezapis+ ↓ / předávali ʔústně no ↓]55
- 56 B: [56 no ↓ / no ↓]56
- 57 B: [57 fšak proto ʔoňi taki]57 ʔumňeli vikládat že ↑
- 58 A: no právě [58 protože]58
- 59 B: [58 ʔon tře+as]58 potom sedl ʔa vikládal → / co fšecko jag bilo ↓!
- 60 A: přešně tak ↓ pr+tže fšexno se učili naspamňet ↓ / a gdi+ pak mluvili jak _gdibi ʔod boha prostě ↓ / [59 ʔuš to]59 nemuseli číst ↓ / tak ʔi ti písničky ↓ / za prvý ti písničky bili jednoduší ↓ / melodické ʔa ti teksti bili taki jednoduší že jo: ↓ / ʔo lásce ʔo přřřođe [60 a o takový vjecex ↓ / ʔopakovali se taki ↓]60
- 61 B: [59 / < hm > ↓]59
- # < souhlas >

- 62 B: [60 Ťoňi sice dneska staří lidi řík+ /]60 no +šak to j+ jak říkáš ↓ dneska staří lidi jag ři+
říkají že ↓ / to +sou̇f: kurňa co ti mladí jako to se fur+ opakuje ti [61 písňički]61 ne ↓ /
- 63 A: {61 < hm > }61
< přitakání >
- 64 A: < no >
< se smíchem >
- 65 B: nebo ten tekst ↓ / se třikrát Ťopakuje+ Ťale tam se to bilo taki ↓ / [62 gdiš si poslexnu /
ň+ákou̇ starou̇ písňičku ↓ /]62 tak to se Ťopakuje [63 taki ↓]63
- 66 A: [62 jasne tam se f postate každá vjeta Ťopakovala ↓ / Ťale to jinak nešlo ↓!]62
- 67 A: [63 tak]63 se to právje ti lidi Ťale naučili jednak ↓ / Ťa druhí dúvot bil ten ↓ / Ťabi to
mohli spívat fšixňi ↓! / něgdo si to zapamatoval ↓ / jede↓krát _ to zaspíval jako přetspjeval ↓
potom se přídali [64 další]64 Ťa zase ↓ / tagže i ten co to gdo to neumňel tak vlastne / si mohl
zaspívat víš ↓ / f tom bil ten smisl ↓ / Ťa ti teksti bili jednoduxé návazné Ťa fšexno se to tíkaló
/ @ prostředí Ťa // toho / př+ zemňedelství Ťa láski Ťa přírodi Ťa tag dále ↓
- 68 B: [64 / Ťostatní no ↓]64
- 69 B: vojni Ťa tak ↓
- 70 A: no ↓ // ta +že: ↓ / teť +sem Ťotskočil ↓ / to právje / +sem zjistil že mixal f tomto má pravdu
↓ / že Ťopravdu mi se to musíme fšexno naučit naspamňet ↓ / Ťa pak to umíš perfektne sto-
procentne Ťa mužeš se soustředít na další vjeci s tím související / na tu energii ↓ / víš ↓ / 'že
'Ťale mi se to 'naučíme naspamňet Ťale musíme mit ň+ákí potklat že jo ↓ /
- 71 B: < hm >
< souhlas >
- 72 A: jenže Ťon to xce tak jak to dělají ti staří činští mistři Ťa tag dále ↓ / že ti se to Ťučí 'fšexno /
naspamňet ↓ / krok po krokem ↓ / po kroku jo ↓
- 73 B: tak trošku [65 Ťasketicki ↓]65 že ↓
- 74 A: [65 / Ťale]65
- 75 A: jasne ↓ / Ťale pozor ↓! tam je něco jiného že mi ho vidíme jednou̇ tídně ↓ že jo ↓ Ťale Ťoňi
se to Ťučí každí den ↓
- 76 B: Ťoňi Ťoňi Ťoňi uš Ťají tak žijou ↓ Ťon Ťon gdiš tam dojdeš do toho kláštera tag budeš žrat tři
miski @ ríže deňe ↓ že ↓ Ťa budeš budeš prostě s terna mňixama tam žit ↓ Ťa budeš prostě delat
to co Ťoňi dělají ↓ [66 že ↓ //]66 Ťa nič jiného ti nezvide ↓ / gdiš to xceš ↓!
- 77 A: [66 < hm > ↓]66
< souhlas >
- 78 A: jasní ↓ Ťale gdiš to vidíš jednou̇ za 'tíden ↓ / tak jak +sme to rozebírali ↓ / a cvičíš to ↓ / já
ne+m pjet minut ↓ že jo ↓ tak já / Ťoprav+u to bi musel bit jo: Ťopravdu človjek @ s fotoge-
nickou̇ pamňetí Ťabi si to zapamatoval ↓

- 79 B: {67 třeba ↓ // }67 miška že ↓
- 80 A: {67 a já }67
- 81 A: já nevěřím že {68 miška\$A: @ }68 má tag dobrou {69 pamněť ↓ // }ona má třeba }69 dobrou pamněť ↓ }ale gdiš to {70 měsíc: ↓ // hele }70
- 82 B: {68 / já taki ne ↓ }68
- 83 B: {69 / no já si myslím že ona tak }69
- 84 B: {70 / tak rozumíš ↓ }70 ti ti ženské vůbec jako jes + i děla + ↓ / gdiš dělají }e:robik nebo tadi tito vjeci tak }oňi si ti sestavi různé {71 pamatují ↓ / }71 }a jim potom stačí jenom se poďivat na něco }a pak to za + za + zacvičí ↓
- 85 A: {71 jo ↓ }71
- 86 A: juro já mis + im že to je jinak ↓!
- 87 B: }ale }ona to zacvičí @ jakobi: / mono ´ tóňe {72 nebo jako }72
- 88 A: {72 }ano ↓ / }72 }ona to cvičí bez {73 energije ↓ // bez života ↓! }73
- 89 B: {73 bez }energije tam ↓ / }ona }73 }ona nevidí že bi že bi třeba ↓ /
- 90 A: ne: ↓
- 91 B: poslala nebo ´ viděla do toho / {74 }úderu ↓ }74
- 92 A: {74 gdiš to pak }74 porovnáš s tím mixalem ↓ }i na tom videu že tam {75 vidíš že ↓ / }75 že to je uplňe o něčem jinem ↓ }ona to cvičí: jak gdibi bez duše ↓ / {76 tělo bez duše ↓ že ↓ / prostě že musí^o ↓ / }76 jenom taková cvičená opička ↓ / tadi si stoupňi }a cvič ↓! / }ale já + sem xtel říct ↓ / že si nemis + im že má takovou dobrou pamněť ↓ protože já dneska }uš ↓ / }uš umim ti ↓ / }uš + sem ti brokáti zacvičil uplňe naspamněť ↓ / já si to + dicki dám přet sebe jo ↓ / }a cvičím to naspamněť ↓ }a teť mňe ň + ákí pryek / tře + a vipadne tak se mrknu ↓ / a nebo + sem si to sestavil do štiř {77 částí ↓ // jo ↓ }77
- 93 B: {75 je to uplňe jinačí ↓ }75
- 94 B: {76 no ↓ // < hm ↓ // hm > ↓ }76
< souhlas >
- 95 B: {77 no to je to co já ři + }77 co já co já + sem říkal té jitce ↓ / gdiš gdiš prostě se na to soustředíš ↓ / }\$A: }\$A: potom }uš @ ↓ / takto gdiš gdiš třebas // se domluv + e že pu + dem cvičit ↓ já ti to odříkám jak to + de po sobje ↓
- 96 A: < hm ↓ >
< přitakání >
- 97 B: }ale gdiš cvičím ↓ tak se soustře + m na to prostě na to videxování }a na to ↓ // }a může se mňe stat že že mňe vipadne teň další cvik ↓
- 98 A: < hm ↓ >

< přitakání >

- 99 B: jenom ?ale díky tomu že se [78 soustřed+m]78
- 100 A: [78 ta návaznost]78 toho [79 cviku ↓ ti ti cviki znáš ↓?ale ta návaznost že jo ↓ / návaznost jenom ↓ / ?ano ↓ // samozřejmě ↓]79
- 101 B: [79 / ta návaznost ↓ / já si já si je znám ↓ / já muži zacvičit jinej k+erej mám te f pamněti / naxistané ↓ / jo ↓]79 já za ↓ / je třeba přeskočím nebo popřehazuju je jinak ↓ jo ↓
- 102 A: tobje jenom viskočí ta návaznost ↓ [80 ti t+ ti ti cviki jednotlivé znáš ↓]80 ta ti sekvence ?a ti cviki prostě no ↓
- 103 B: [80 ?ale návaznost mne viskočí no ↓]80
- 104 A: tagže +sem z+istil že ↓ / gdiš človjek xce ↓ / tak jako ten čiku↓g +sme se naučili naspamnět ↓ / tak i ti brokáti / f počtate za tři týdni ↓ / a to +sem to 'necvičil každý den ↓ / ale teť poslední dobou víc ?a víc ↓ / tagže +sem to ↓ / tagže +sem to ↓ // ?uš to umim spamněti ↓ // viš ↓
- 105 B: jo ↓
- 106 A: no ?a s tím / s te souvislosti ti xci říct že: si mislim že ta miška / to taki se takhle našprtala ↓ viš ↓ / že to třeba cvičila každý den ↓?a 'gdiš to cvičí celí týden f kuse já ne+im třikrát pětkrát deňe / šestkrát ↓ tak se to [81 za týden na?učí 'každí ↓!]81
- 107 B: [81 já gdiš ↓ / já gdiš +sem /]81 bil f té ?itáliji na té / [82 d+ 'dovolené]82 já +sem čiku↓g cvičil každý den ?a já +sem to znal naspamnět ↓
- 108 A: [82 ?a mixal ji do toho]82
- 109 A: mixal ji k tomu ještě tlačí nuťi protože ví že ji bude pak potřebovat ↓ / tagže ona se to 'na?učí ↓ / ?a ona je ještě mladá ↓ má je xitřejší ↓ nebo xitřejší ↓ má lepší pamněť ?a fšexno ↓ mlatší ↓ / t+že se to fšexno ?učí rixleji ↓ // jo ↓ // t+gže si mis+im že [83 ?u té miški je to asi ↓ //]83 je to tadi tímto spusobem ↓ ' ?ale gdibi se to mňela / zapamatovat tak jak 'mi ↓! / že to vidí 'jednou za týden nebo jednou za štrnáct 'dňí ↓ / pak to mňesíc nevidí tak nevjeřím že bi s+ bila sxopná si to zapamatovat ↓ tomu'já nevjeřím ↓ // ?ale možná že má takovou dobrou / pamněť ?ale nevjeřím že ?aš tag dobrou ↓ / že gdibi to týden nevidela že si to zapamatuje ↓ // protože já vidím fšexni ti ostatní lidi co tam jsou jo ↓ počínaje mlatšíma nebo staršíma / nejsou sxopni některí ti cviki 'jednoduxí nebo ň+ákí cvik si to zapamatovat ↓ třeba ta soňa minule ↓ / @ já už +sem to dávno ?umněl ten cvik ?a ?on\$A: si to nemohl\$A: za boha zapamatovat ↓ / mira ji to ?učil / další další ?a furt se jí to pletlo ↓ jo ↓ / dělali +sme furt dokola tam to ↓ / čári mari fuk ↓! / ne ↓
- 110 B: [83 / ?a trošku je motivovaná že ↓]83
- 111 B: < hm ↓ >
- # < přitakání >
- 112 A: ?ona nebila sxopná si ten cvig zapamatovat ↓
- 113 B: < já to taki ne?umim ↓ >

< se smíchem >

114

A: no ↓ / já vim ↓

115

B: [84 ?ale já ↓ / ?ale já já to ?udělám jako ↓ / já vim já vim jak to +de po sobje ?ale ↓ / ?ale
neudělám to tak 'rixle jako ↓! / možná]84 gdibix to trénoval každy den tak to udelám ↓

116

A: [84 / ?ale já xcu říct ↓ // já xci říct jenom že ?ona je mlatší ↓ / jo ↓ / mlatší snaživá]84

117

A: mlatší snaživá ↓ / dělala to taki tam s náma ?a 'nebila sxopná si to zapamatovat ↓ no ↓

118

B: já vím jak ti ruki +dou₂ po sobje a ↓ / ?\$A:le ↓ / ?udělám to pomalejš ↓ jo ↓

119

A: < hm ↓ >

< přitakání >

120

B: že já ↓ / j+ já nevím ↓ / já aňi f tom nemám ↓ / mňe to ↓ // já si mis+im že to nebudu
po?užívat jako tadi ten cvik ↓ / mňe to mňe to nebaví tadi ten cvik ↓ /

121

A: jo ↓

122

B: ?aňi vúbec tadi toto mňe nebaví ↓ jo ↓

123

A: :-))

Z archivu PhDr. P. Pořízky, Ph.D., který na FF UP dlohodobě vede projekt Olomoucký mluvený korpus (bližší informace – http://www.linguistik-online.com/38_09/porizka.html).

Literatura

Bláha 2009, s. 34–41 a 49–54

Encyklopedický slovník češtiny, s. 451–452

Hoffmannová – Müllerová – Schneiderová 1992

Hoffmannová – Müllerová 2007

2

Pracovní telefonát

Rozhovor realizovaný telefonem má podobné parametry jako rozhovor vedený „z očí do očí“, tj. jde o text mluvený a nepřipravený, s potenciálem být oficiální (telefonát s představitelem nějaké instituce) i neoficiální (v rámci rodiny, přátelských vztahů), veřejný (telefonát do diskusního pořadu v rozhlasu nebo televizi) i neveřejný, vše s širokým pásmem přechodů – srov. např. „prkenný“, „oficiální“ telefonát manželce, jehož pasivními účastníky jsou (třeba mimoděk) spolupracovníci v zaměstnání. Příznačný je častý „operativní“ charakter telefonátu – jeho účelem je na něčem se domluvit, koordinovat se atd.

Charakteristické rysy telefonátu jako textu se odvíjejí hlavně z technických vlastností média:

- a) **Nedostatek vizuálního kontaktu** mezi komunikujícími si vynucuje, aby byly chybějící neverbální signály suplovány signály verbálními – identifikujte v textu místa, na kterých komunikující usilují o udržení kontaktu verbálními prostředky.
- b) Podobně motivované jsou ustálené „zahajovací“ a „ukončovací“ formule – vyhledejte v textu vhodné příklady.
- c) Jednotlivé repliky jsou při telefonickém rozhovoru **v průměru kratší** než v rozhovoru realizovaném „prezenčně“ a za stálého vizuálního kontaktu – pokuste se na dvou souměřitelných vzorcích telefonického a běžného dialogu spočítat průměrnou délku repliky (ve slovních tvarech).
- d) Uveďte příklady na šířeji „mluvenostní“ jevy v syntaxi a lexiku telefonního rozhovoru.
- e) Rozlište v textu prvky spadající **do češtiny spisovné** (bez přívlastku), hovorové spisovné a obecné (resp. do běžně mluvené, **neregulované češtiny** „západního typu“) a jednotlivé jevy pojmenujte.

1 A: dobrý den beránek

2 C: dobrý den

3 A: prosím vás mohl bix mluvit s doktorem kardašem

4 C: ano moment

5 A: děkuju

6 B: kardaš

7 A: nazdar beránek oldřixu prosím tě tadi vjedecká rada projednává ten návrx té vaší smlouvi souhlasí s tím ale teřkon a tam kalousek upozornil na ti dva článki já to teřka telefonicki nebudu řeřit prosím tě já sem u správce a je třeřba se vo tom s nřm domluvit gdi mář řas mář zřtra ořpoledne řas

8 B: ano vladane f kolik mám přijít ke správci nebo kam

9 A: no udeřáme to u správce zřtra

- 10 B: f kolik tam mám přijít
- 11 A: no hodí se nějak f osum hodin
- 12 B: mužu tam bejt f osum ano
- 13 A: no tak dobře tak zítra f osum u správce
- 14 B: ano vladane a prosim te mužu se ti vomluvit já teť v jednu po jedné hoďiře bix vodjel na albertof do farmakologického ústavu
- 15 A: ano samozřejmně
- 16 B: jo děkuju ti
- 17 A: samozřejmně tak na sxledanou
- 18 B: nazdar na sxledanou

Podle příkladu in Müllerová 1984, 9–10.

Literatura

Müllerová 1984

Müllerová – Šimečková 1987

I když se „konverzace“ v chatu odehrává písemnou formou, má základní rysy dialogu mluveného. Střídají se zde – někdy simultánně – repliky dvou nebo více mluvčích, komunikace plyne lineárně kupředu, je nepřipravená a neoficiální. Míra (ne)veřejnosti kolísá v závislosti na tom, kdo se diskuse účastní.

- a) Uveďte a na základě textu ilustруйте **společné rysy mluveného dialogu a chatu**.
- b) Významným rysem chatu jako textu je (ve srovnání s běžnou konverzací nebo telefonátem) **fatický a emotivní charakter komunikace** – oba pojmy vysvětlete a dokumentujte.
- c) Pokuste se na základě textu definovat, jaká **specifická témata** se v chatu typicky objevují.
- d) Podobně jako u jiných žánrů elektronické komunikace, i v chatu jsou **chybějící paraverbální a neverbální složky** komunikace – podle možností – suplovány graficky. Vyhledejte v textu emotikony a vystihněte jejich funkci.
- e) Jaké vlastnosti má **grafika** chatových příspěvků? Pokuste se vysvětlit příčiny některých odchylek od konvencí „klasických“ psaných textů.
- f) Najděte v textu **zkratky**, dešifrujte je a určete jejich druh.
- g) Uveďte, jaká další specifika – resp. **technická omezení** – mohou ovlivňovat komunikaci chatem.

- 1 {3.2.2007 23:19:54} B: JAK jdou šachy?
- 2 {3.2.2007 23:19:57} A: To jsme rádi 🍷
- 3 {3.2.2007 23:20:04} B: JSme, no;)
- 4 {3.2.2007 23:20:09} A: Dělán lepší figurky;)
- 5 {3.2.2007 23:20:20} A: A už si můžeš i přepnout na ovládání jedním tlačítkem;)
- 6 {3.2.2007 23:20:22} B: TA klávesnice je nějaká po...kakaná;-)
- 7 {3.2.2007 23:20:35} A: Zalepená;)
- 8 {3.2.2007 23:20:39} B: Děláš i věž a dámu;)
- 9 {3.2.2007 23:20:42} B: *koně;)
- 10 {3.2.2007 23:20:52} A: Jasně
- 11 {3.2.2007 23:21:08} A: Docela se mi povedly... ještě uvidím, jak budou vypadat na šachovnici;)
- 12 {3.2.2007 23:21:16} B: Výborně...
- 13 {3.2.2007 23:21:33} B: Ale jestli je budem hrát spolu...tak budeš hráč nahořeO;-)

- 14 [3.2.2007 23:21:43] A: ;)
- 15 [3.2.2007 23:21:45] A: ❤️
- 16 [3.2.2007 23:21:54] B: Ach jo, to je zas hodin jak u hodináře:(
- 17 [3.2.2007 23:22:01] A: Tak utíkej!
- 18 [3.2.2007 23:23:16] B: mmnt, ještě jídlo
- 19 [3.2.2007 23:23:34] B: Celý den jsem nic nepozřela:(
- 20 [3.2.2007 23:23:37] A: hm no to se Ti bude dobře spinkat:)
- 21 [3.2.2007 23:23:45] A: Jakto?
- 22 [3.2.2007 23:23:51] B: Mám párečky z mikrovlnky;)
- 23 [3.2.2007 23:24:10] B: Jako snídala jsem, pak jsm měla vlnky, oběd a až teD
- 24 [3.2.2007 23:24:14] B: ~*ď
- 25 [3.2.2007 23:24:22] A: No proto..
- 26 [3.2.2007 23:24:56] A: V hospůdce by sis nevybrala? Či kde jste to byly..
- 27 [3.2.2007 23:25:09] B: A ještě čokoládu a žvýkačku, vkastně...dopoledne;)
- 28 [3.2.2007 23:25:34] B: No přišla jsem ozdě, aby mi vyvařovali...
- 29 [3.2.2007 23:25:39] B: *p
- 30 [3.2.2007 23:25:43] A: aha
- 31 [3.2.2007 23:25:59] B: V hospůdce jsme byly;)
- 32 [3.2.2007 23:26:07] B: Jedna kofola a čaj;)
- 33 [3.2.2007 23:26:13] B: Telý;)
- 34 [3.2.2007 23:26:14] B: *p
- 35 [3.2.2007 23:26:15] A: 🍷
- 36 [3.2.2007 23:26:19] A: Chutnal?
- 37 [3.2.2007 23:27:15] B: Byl citronový...tak ani ee
- 38 [3.2.2007 23:27:37] B: Oslavenkyně studuje se Zbyňou zubařinu:)
- 39 [3.2.2007 23:27:45] B: Popisovala pitvy:D
- 40 [3.2.2007 23:27:51] B: Ještěže nejsem medik...
- 41 [3.2.2007 23:27:55] B: Fuj;)
- 42 [3.2.2007 23:28:03] A: Jéje..
- 43 [3.2.2007 23:28:15] B: Říkala, že pitvají lidi 30 let staré...

- 44 [3.2.2007 23:28:26] B: A že nedá souhlas, aby byla poskytnuta...
- 45 [3.2.2007 23:28:51] B: Prý teda žádná úctka k mrtvým...
- 46 [3.2.2007 23:29:16] A: Nj tož uctivě pitvat nejde:)
- 47 [3.2.2007 23:29:29] B: První pitvu se prý našli i tací, kteří si fotili obličej a rozesílali je jako mms
- 48 [3.2.2007 23:29:48] A: To je hnusné
- 49 [3.2.2007 23:30:15] B: Taky prý podepisovala na začátku studia papír, že jakmile zjistí, že je těhotná, musí přerušit studium:)
- 50 [3.2.2007 23:30:35] A: Proč? Kvůli těm pitvám?:)
- 51 [3.2.2007 23:30:48] B: Je to všechno infekční
- 52 [3.2.2007 23:31:03] B: Docela mazec:)
- 53 [3.2.2007 23:31:05] A: hm
- 54 [3.2.2007 23:31:12] A: Líbí se Ti informatika?:)
- 55 [3.2.2007 23:31:27] B: Druhá, co studuje nějakou sociální pedagogiku...zas říkala, že umí dávat klistýr;)
- 56 [3.2.2007 23:31:39] A: :)
- 57 [3.2.2007 23:31:42] B: Líbí...když se něco pokazí, zajdu do obchodu;)
- 58 [3.2.2007 23:32:13] B: Ale říkala, že měli te-ďka první pomoc a že si máme dát bacha, abysme nezkolabovaly v její blízkosti:)
- 59 [3.2.2007 23:32:25] A: :)

Z archivu autora.

Literatura

Baránek 2000
 Burton 2001
 Bystrzycki 2005
 Čmejrková 1997
 David 2006
 Hašová 2003
 Jandová et al. 2006
 Kolský 2005
 McLuhan 2000
 Svobodová 2007
 Vejvodová 2004

4

Zprávy SMS

Textové zprávy posílané mobilním telefonem vykazují rovněž jisté znaky mluveného jazyka, ale „psanosti“ jsou ve srovnání s chatem přece jen blíže – už v tom, že v event. dialogu skrze ně vedeném se jednotlivé repliky nestrídají tak rychle a komunikace se nemohou simultánně účastnit více než dvě osoby.

- a) V textech SMS zpráv identifikujte jevy, které **připomínají mluvený jazyk**.
- b) Jakým způsobem jsou v SMS zprávách **suplovány paraverbální a neverbální složky komunikace**?
- c) Pokuste se jemněji odlišit smysl „smajlíku“ :-) v různých zprávách.
- d) Jaká **omezení** přináší v případě SMS zpráv médium?
- e) Vysvětlete motivaci (event. funkci) některých odchylek od pravopisné kodifikace a šířeji též **odchylek od spisovné, „regulované“ češtiny** (lexikálních, morfologických aj.).

- 1 Tak mi Petra nese nejaké pekne texty. Dosly prachy, a tak mi nejde internet. Doufam ze jste na tom lepe. Jo, postoupili jsme do finale Orl.spagatu. JM.
- 2 Supeeer! Diky, milacku. Snek ma trochu teplotu, zatím nic vaznyho. Drz se:).
- 3 No, to ja z hlavy vubec netusim. Nevim ani jestli to tam jde a jestli to nekdo zkousel.. Sakra. Tak ja to nejak zvladnu.
- 4 Pyyytlaaa!!!!!! A jak vypadal??? A jaxe tvaril??? Poznal te??? Pozdravil te??? Pyyytlaaa!!!!
- 5 Tak jsi to smazal:-). Hledame nekde zalohu
- 6 Zvladnete to jeste do pondelka? Ja sem byl v Praze, takže Vas dopis sem cetl predevcirem... Musim sehnat auto... Ještě se ozvu... Zatím díky...
- 7 Tak to pada... ridic mi ted volal, ze nemuze... Ale zejtra v 17.00 prej stoprocentne. Tak se prosim nezlobte a pokud zitra ano, tak staci prozvonit... Díky za pochopeni.
- 8 Zdravim pracanty v Olomouci - inu, to je pekne, zes me neimitoval, ale stejne je to podezrele. Nevis co chtela?
- 9 Revizni zpravu ma Brona, pry zrovna ji chtel dovest a rikal si kde asi jsem. Mame sraz u plynarny - ,snad to dopoledne vyridime. Tatos
- 10 To je debil. Rovnou domluv ten termostat.
- 11 Jsem u Zelvy. Mam pockat nebo pokracovat vam naproti?
- 12 To asi bude trvat dlouho, ze? Mas hruby odhad jak dlouho? Sla bych třeba s Bukem do mesta nebo tak neco...
- 13 Tos uz idu, muzete se nachystat.

- 14 Danke danke. Paxe fsiciii ozerem! V Po mam este 1 nemec.sranec, ale to uz snad nebude drama. Ty se zitra drz!
- 15 Ja, vecer souhlasi. Jen se ukazalo, ze na nakup nepujdem. Takze jestli budeš mít cestu kolem kseftu, kup burty radši sám. Mwahahahahahaha!
- 16 Tato, vem decko a podte dom. Mama:-)
- 17 Ahojky, v patek 16. budu mít v TV Sama doma, od 12.30 asi 10 min povídání o blues. Jinak pracuji na pile, rezu dily na nabytek. Jeste ze to ridi PC. Mej se OK. JM.
- 18 Ahoj Peto, mam pro tebe otazku za 30 000. Nevis nahodou, jaxe vyrabi michany vino? Smichaji se hrozny a ty se nechaji kvasit, nebo se vyrobi zvlast vina a ty se teprve pak smichaji?:-) Neni to zivotne dulezity, ale rikam si, ze ty vis ledacos....:-)
- 19 Milacku,tak Veronika ceká druhy mimco:-),jinak jsem vyridila pani Posp.A dnes nam mezi 3 a 7 dovezou jeden akcni zelenej koberec do predsine:-).Mir.je v norme,do odpol. urcite vydrzi.Jak valcis ty?Troskam zdar liba te Soja

Z archivu autora.

Literatura

Baránek 2000

Hašová 2002

Hladká et al. 2005

Hladká 2006

Hladká – Šmilauer 2007

Korespondence mailem je operativnější než korespondence „papírová“ – maily vznikají rychleji, a tedy i jejich stylizační a jazyková stránka je méně promyšlená, spontánnější (též i „mluvenější“), a stránce grafické není věnována valná pozornost. Odtud plynou nejvýraznější rozdíly mezi mailem na jedné straně a dopisem na straně druhé.

- Které rysy v uspořádání textu má e-mail s „papírovým“ dopisem naopak **společné**?
- Jaká **omezení** a jaké **výhody** toto komunikační médium přináší, především pokud jde o jazyk?
- Najděte v textu **syntaktické jevy**, které by bylo možno klasifikovat jako zřetelně „mluvené“.
- Autorkou tohoto mailu je asi dvacetiletá studentka – identifikujte v textu jevy, které lze pokládat za projev **individuální jazykové tvořivosti** (charakteristické pro mladé lidi), a odhadněte příčiny (a též event. společenské efekty) takové stylizace.
- Posuďte také další (už neindividuální) **lexikální a morfologické odchylky** od spisovné češtiny – odhadněte jejich zdroj a efekt.
- Jakými grafickými prostředky autorka nahrazuje **chybějící paraverbální a neverbální signály** (jež by byly užity, kdyby obsah mailu vyprávěla ústně)? Odhadněte smysl jednotlivých „smajlíků“.

----- Původní zpráva -----

Od: katbub@volny.cz

Předmět: Dalsi noc na hovno

Datum: 22.2.2006 14:53:30

-----

1 Ahoj,

2 tut dalsi kolektivni mejl, neb bych vam to vsem stejne psala po
3 jednom... Recky vecirek se nekonal a ani se uz konat nebude:
4 Eva a Jura se rozesli; Jura podvedl Evu s pritelkyni Evina bratra
5 (ti dva spolu uz taky par let bydleli a vypadalo to
6 na furt..)!!!!!!!!!!!! Kdyz mi to Mikes rekl, tak jsem myslela, ze si
7 dela nehoraznou prdel, nacez jsem zvedela, ze to myslí vazne, a od
8 te doby nepretržite se mi chce zvracet. Z cehoz plyne i to, ze
9 celej vcerejsi spolecnej vecer a noc staly za drek, pac jsem byla
10 celou dobu otresena a zhnusena. (To jest info pro ty, kteri se
11 ptali, jaky to vcera bylo s Mikesem.) Vubec to nejak asi nevyustilo
12 nejlip, neb jsem halt nemohla jinak, nez sdelit Mikesovi, ze sice
13 vim, ze Jura je jeho nejlepsi kamarad, a ze se mu omlouvam, ale
14 ze takovou nechutnou zrudnost dle meho soudu muze spachat jen
15 zvir, a to jeste maximalne prohnile zvir, a ze se timto v mych
16 ocich Jura propadl pod nulu a uz to hnusny prase nechci nikdy

17 videt. Zamrzelo me, jak nedostatecne byl Mikes znechucen. (Ja
18 kdybych zjistila, ze mam za kamosku takovou pizdu, tak by to mnou
19 asi zamavalo, nacez bych sla pry od ni, neb takovej povl není
20 proste za zadnych okolnosti muj parket.) On pravil sice rovnez, ze
21 to je desny a ze s tim absolutne nesouhlasí, nicmene ze to je
22 Juruv zivot a ze je dospelej a je to vsechno na nem, co udela a
23 neudela, a ze uz to udelal a není možno to odparat a ze ho pry
24 rozhodne neospravedlňuje, ale nutno pry rict, ze ten jejich vztah
25 uz byl delsi dobu divnej a uz vloni to jednu dobu vypadalo na
26 rozklad, a ze kazdopadne se s nim kvuli tomu kamaradit neprestane.
27 Vida, zda se, ze Mikes umi byt vernym pritelem; nezrekne se ho
28 ani kdyz ten se dostal na scesti (nebo zcesti?:)), lec zda se taky,
29 ze to tak radikalne jako ja nevnima, a dale je jiste, ze budeme mit
30 po celou dobu naseho vztahu ponekud problem s polozkou "spolecni
31 pratele". (Oznamil mi, ze v patek vecer bude tradicne s nim..)
32 Chytla me fatalni deprese, ktera me nepustila az do rana – jednak
33 pri predstave, co se asi deje u Kalusu (taxe jmenuje Eva a ten
34 její brat), zatimco ta dekadentni krysa si v klidu u televize bali
35 jointy, pripadne mrda s tou ex-potencialni svagrovou (a to jsem
36 taky Mikesovi rekla), druhak pri predstave, kdy ze neco takovyho
37 cecka nas, když opet vidim, je to asi vseobecne normalni, jebat jak
38 kralik s kymkoliv, protoze se mi zrovna chce a protoze uz muj vztah
39 zacina byt stereotypni. (To jsem mu taky rekla..) Dusoval se, ze my
40 prece nejsme jak ti ostatni, nicmene tak se prece na zacatku dusuje
41 kazdej a tamti kurvici kdysi asi taky byli zamilovani... To jsem mu
42 taky rekla a tazala jsem se, co s nama asi bude za par let. Nebyl
43 to veru idylicky vecer a uznavam, ze moje reakce byla asi hodne
44 bourлива, vzhledem k tomu, ze se to ani netyka primo me. Ale když
45 si predstavim, ze bych se sparila s Honzou!!! :-EEEE A když si
46 predstavim, ze ten pazgrivec nadale zustane jeho nejlepsim
47 kamaradem a treba na neho bude mit vliv! ..A vubec, vetsinou se
48 prece kamaradi lidi, kteri jsou si podobni... Snad se mi to zda...
49 Ani dale to nepokracovalo idylicky: Mik mi teda sdělil, ze
50 patecni vecer at si teda naplanuju po svem (oukej, nakonec aspon
51 jsem usetrena tech blbých veceru), s tim, ze on tam urcite bude
52 dlouho do noci a ze predpoklada, ze se asi pak nebudu zas chtit s
53 nim presouvat nekdy ve 4 rano do Okrs, tudiz ze bych mohla
54 opet jak minule dorazit v sobotu busem. Nicmene on pak navecir zas
55 jede zpet do Brna na fotbal.. Inu navrhla jsem, ze co kdybychom
56 tentokrat zustali na vikend spolu v Brne, vzdyt je to nelogicky,
57 jezdit nekoherentne tam a zpet, navíc mohli bysme tu nekam jit a
58 neco zajimavyho delat, ja bych pak v nedeli sla ozkouset ten kostel
59 a do Okrs bysme mohli treba az v nedeli odpol., když jsou pak stejne
60 ty prazdniny... A tu to narazilo – prvni dotaz: zda mi vadi byt v Okrs.
61 Kruci, jak to rict, ze trochu jo, jak to formulovat, ze
62 tam není soukromi a ze se tam proste nudim, když tam jen hñijem

63 a není tam co dělat, protože to je díra, kde není ani signál a on jen
64 chvilku na olympiádě?! Tuz ale aspoň to jsem si teda ušetřila, ale
65 stejně to asi pochopil- totiž např. ta poslední neděle byla fakt
66 desně o hovnu a on to ví. Odzbrojil mě informací, že mi natocil
67 všechny krasobruslení.. A pak mi vysvětlil, že je zkratka rád u
68 sebe doma a že mě tam hrozně chce mít s sebou. A že už má prostě
69 utkvělou představu, že tenhle víkend budu v Okrs a nechce to měnit.
70 Vytečte! Saaaaakra! :-E Nuz jsem svolila a on na oplátku slíbil,
71 že na víkend zůstanem v Brně příští týden, nuz su teda zvědavá.. Inac
72 nastěti už předtím sám od sebe navrhoval, že bysme během těch
73 prázdnin mohli vyjet např. do Itálie nebo někam, nuz dobrá
74 dobrá, vypadá to, že se ani nebudu muset úplně jen v rít ukusit.
75 Ale stejně abych si napucovala naky knihy... Noc pak byla na
76 pytel rovněž; vedro, málo místa a málo periny (Mik neustále plaval
77 kroula všema koncetinama), rýma, bolavej krk a sireny, pro změnu..
78 V těch kratických intervalech, kdy se mi pak podařilo spát, se mi
79 zdálo, že jsem najednou jela domů a výsostně radostně jsem se
80 shledala s vámi všemi milými a byl klid.. Opruz pokračuje – byli
81 jsme teď s Vitkem na obědě a bylo to dnes mimorádně hnusný a aby
82 toho nebylo málo, koncime dnes o půl osmé. :-((((Koncim
83 svůj pesimistický skřek a přeju hezkeho dne (už nemuzu machřit, že
84 tu máme hezcejc než u vás, neb nám tu dnes náhle zhnuslo i počasí.. :)
85 Kat

Z archivu autora.

Literatura

Baránek 2000
Čmejrková 1997
Hladká et al. 2005
Hoffmannová 2006a
Hoffmannová 2006b
Newerkla 1999

„Papírový“ dopis má po jazykové stránce ráz již téměř úplně „psaný“ – jevy „mluvené“, plynoucí z převažujícího neveřejného, soukromého rázu tohoto typu textu, se zde vyskytují řidčeji než v mailu.

- Které faktory (grafické i jazykové) vytvářejí „psaný“ ráz dopisu? Dokumentujte přímo z textu.
- Charakteristickým rysem dopisů je samozřejmě **dialogičnost** (ovšem již poněkud jiné povahy než např. v chatu) – najděte v textu pasáže, které o dialogičnosti takové komunikace svědčí.
- Při psaní dopisů se uplatňují různé **konvenční formule** – najděte v textu vhodné příklady.
- Příznačné je v dopisech též **míšení stylů** – ilustруйте tento fakt a pokuste se vysvětlit příčiny tohoto míšení.
- Které z jazykových prostředků užitých v textu připomínají – i přes naznačený převážně „psaný“ ráz dopisu – mluvený jazyk?

V Třinci 16. 9. 2008

Ahoj Miloši,

srdečně zdravím Tebe, Věrku i celou rodinu.

Nejprve k tomu hlavnímu, to je k tomuto dopisu. Nepíšeme si často, takže Tě to asi překvapilo.

Nedávno jsem četl Tvůj dopis (staršího data), kde píšeš, že Tě navštívil bratr Luboš a když zjistil, že máš doma můj výplod (Kantorskou čítanku), kterou on ještě nemá, tak na Tě naléhal, ať mu ji necháš. Nakonec jsi mu ji dal, ale dva lidé nemohou mít jeden výtisk. Naštěstí jsem doma objevil ještě jeden výtisk, takže Ti jej posílám. To je vysvětlení jedné věci.

Jinak užívám důchodu. Hlavně luštím křížovky, čtu knihy, které jsem pro nedostatek času zanedbával. Také chodím do lesoparku se projít. Naštěstí to mám velmi blízko, takže mohu jít ven jednou, nebo i dvakrát za den.

Růža je na tom hůř. Čeká ji vaření a uklízení. A protože vařit nelze ze vzduchu, také chodí nakupovat. Málem bych zapomněl, že chodím s ní. (Jako nosič břemen.) Hlavně nosím plné tašky. A co ještě, oba máme různé tablety (předepsané lékařem), které vesele konzumujeme.

To je asi tak všechno.

Dnes prší, takže máme domácí vězení.

V Třinci je vidět, že v ulicích stojí auta. (Mnoho aut, celé řady.)

A v obchodech je hodně zboží, až oči přecházejí.

Ale o tom až při osobním rozhovoru. Zatím se mějte hezky a vzpomínejte.

Fanda

Z archivu autora.

Literatura

Encyklopedický slovník češtiny, s. 449–450
Polívková 2009

Jedná se o specifický typ řečnického textu, tj. textu veřejného, předem připraveného (zpravidla písemně), ale přednášeného ústně. Proto se kázání po jazykové stránce vyznačuje míšením znaků jazyka psaného a – záměrně – i mluveného.

- a) Dominantní funkcí kazatelského (a vůbec řečnického) textu je **funkce persvazivní** – pokuste se tento fakt v textu dokumentovat.
- b) Jak se ve výstavbě textu projevuje **názornost** jako žádoucí kvalita textu řečnického?
- c) Typickou součástí kázání jsou i některé **řečnické figury** – doložte příklady z textu.
- d) Kazatel (a řečník) se také pravidelně **obrací k (mlčícímu) vnímateli** – najděte v textu vhodný příklad.
- e) Příznačná je též **intertextovost** kazatelských a řečnických textů – ilustруйте příkladem.
- f) Které jazykové prostředky autor implementoval do textu záměrně s cílem přiblížit jej textům **mluveným** (tj. učinit jej bezprostřednějším, a tedy působivějším)?

1   Možná jste někdy slyšeli či četli duchovní příměr, který je známý jako „stopy
2 v písku“. Člověk se po své smrti společně s Bohem ohlíží na svou životní cestu. Po její
3 větší část vedou pískem vedle sebe dvoje stopy. Ale jsou úseky života, kdy ten člověk vidí
4 v písku stopy pouze jedny. A on se diví:

5   „Bože, šli jsme stále spolu, ale ty ses právě v těch nejtěžších chvílích mého života
6 vytratil, náhle jsi se mnou nebyl, hle, vždyť právě v mém utrpení jsou vidět pouze jedny
7 osamocené stopy!“

8   A Bůh odpověděl:

9   „Ano, vidíš pouze jedny stopy, protože já jsem tě právě v těch nejtěžších chvílích sám
10 nesl.“

11   Ano, to je hezký příměr a obraz, že Bůh trpícího člověka nejenom podpírá, ale přímo
12 nese a přenáší. Ten obraz vystihuje to, jak je Bůh v našem utrpení přítomen, jak vydatně
13 nám pomáhá. Ale něco v tom obraze nehraje, něco mě v něm ruší a něco mi tu vadí. V
14 těžkých životních úsecích jsou podle tohoto podobenství na cestě vidět pouze stopy Boží
15 – trpící člověk jako by byl přenášen na rukou. Je tomu skutečně tak? Což opravdu člověk
16 v utrpení nezanechává svou vlastní stopu? Co je to za podivný obraz, nezanechal po sobě
17 Jób, nezanechal Ježíš, nezanechali křesťanští mučedníci, nezanechaly oběti druhé světové
18 války, nezanechali věřící a nevinní lidé v komunistických věznicích po sobě žádné vlastní
19 stopy? Byl Ježíš svou křížovou cestou nesen na Božích rukou jako nějaké děcko? Co je to
20 za podivný obraz, ve kterém ty těžké chvíle našeho života nemusíme ani sami projít, kdy
21 jsme jako předmět pasivně nesení, přenesení, donesení? Stopy v písku v těžkých chvílích
22 mého života musí být moje a jsou hlubší, než když se jde člověku životem lehko.

23   Bůh je v našem utrpení přítomen. Ale otázka „jak“ trvá. Položme vedle sebe dvě
24 významné skutečnosti. Tu první vystihuje žalm čtyřicet šest:

25 „Bůh jest naše útočiště a síla ve všelikém soužení pomoc vždycky hotová.“
26 To je víra, posilující důvěra, taková je nosná zkušenost milionů věřících lidí, kteří
27 prožili svá soužení. Bůh je ve všelikém soužení pomoc vždycky hotová, to je vaše osobní
28 a moje osobní zkušenost víry. Bůh je přítomen a pomáhá nést a unést. Ale je tu ještě
29 druhá skutečnost a zkušenost víry v soužení, a tou je Kristův výkřik na kříži:
30 „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“
31 Bez pomoci vždy hotové, opuštěn od lidí i od Boha, a je tu stopa jedna jediná, jen
32 jeho otisk nohy, která se pod tíhou utrpení boří po kolena do písku. Dvě pravdivé
33 zkušenosti víry vedle sebe, Bůh je v našem soužení citelný, pomáhá, nese a nadnáší a
34 člověk jde sám, opuštěn, už nemůže a padá. Šimone, ty z Kyrény, jdi a pomoz nést.
35 Věřil bych asi v Pána Ježíše Krista, i kdyby nevstal z mrtvých. Věřil bych, že byl
36 nositelem nenásilné Boží lásky, i kdyby zůstal na trati, i kdyby evangelium končilo tím
37 obrazem jeho zmučeného těla v náručí Mariině a kolem se válely jen zbylé cáry z jeho
38 slavného oděvu, o který římsí vojáci hráli v kostky. Věřil bych i tak a hlásil se na cestu
39 následování toho Mesiáše se smutným koncem ve světě lidí a on by asi zpochybňoval
40 moji odvahu a chrabrost, to nejdůležitější není tvé odhodlání, ale to, že já jsem prosil za
41 tebe, aby nezhylnula víra tvá.
42 Tato Kristova prosba ať v nás rezonuje, ať ji slyšíme s naším vlastním jménem v
43 těžkých dobách v těžkých úsecích našeho života. V situaci, kdy přestáváme všemu
44 rozumět, kdy se nám bortí všechny jistoty a opory, kdy ztrácíme půdu pod nohama, kdy
45 ztrácíme hlavu a cítíme se totálně opuštěni, tehdy slyšíme Kristovu prosbu za nás osobně.
46 On, Ježíš, který ve středu kříže a v hlubině života propojuje víru a utrpení, on prosí za nás
47 a za to nejpodstatnější, aby nezhylnula víra tvá, abychom v našich konkrétních těžkostech
48 zůstali ve vztahu a ve smlouvě s tím, kterému patří budoucnost.

Karásek, Svatopluk. Boží tvorba. Praha: Kalich-Törst, 2000

Literatura

Bayerová et al. 2005
Havlík 2009
Komárek 2001
Kvítková 2004
Lotko 2009
Müllerová 1998

8

Televizní debata

Rozhlas a televize produkují texty, které jsou vždy veřejné (anebo statut veřejnosti získávají odvysíláním), ale v nichž se často kombinují vlastnosti textu připravených a nepřipravených. Právě televizní debata, jejíž téma a jeho rozvíjení je (zhruba) předem dáno, může sloužit jako dobrý dokument této „připravené nepřipravenosti“ textu.

Charakteristickými rysy televizní debaty jsou:

- a) Přítomnost **kontaktních prostředků** – najděte v textu vhodné příklady.
- b) **Mluvení za třetí osobu** (za „veřejnost“, resp. voliče) – ilustруйте příklady z textu.
- c) Okolnosti a závažnost komunikační situace podporují také výskyt metajazykových výpovědí – najděte příklady.
- d) Příznačná je dále **stimulující role moderátora** – vyhledejte v textu vhodné pasáže.
- e) Výskyt **publicismů**, příp. terminologie administrativní a právní – dokumentujte.
- f) Snaha o komunikaci **ve spisovné češtině** (zejm. v emocionálně zabarvených výpovědích však dochází k odchýlkám) – najděte v textu případy, kdy se uplatňuje spíše syntax „mluvená“ než „psaná“ („spisovná“), a najděte rysy „mluvenosti“ též v lexiku.

- 1 M: mňel biste veřejnosti obhájit svoji důvjerihodnost s tím / že bi mňelo zazníť něco nového / neš co zazňelo ať už f úterí v poslanecké sňemovně nebo ve čtvrtičních interpelacích // čím biste začal?
- 2 G: no tak já bix asi začal rekapitulací toho / na čem ti údajně kauzi stojí / protože
- 3 M: promiňte / ale to už sme slišeli
- 4 G: tagže gđibix prostor dostal / opakoval bix co už sem říkal
***
- 5 M: zeptám se jinak // vi ste zcela jasňe řekl veřejnosti / že se od vás rezignace nedočká // opravdu ste f uplinulích čtrnácti dnex nepřemíšlel nad tím / zda rezignovat?
- 6 G: víte človjek může přemíšlet nad ledasčím / ale faktem
- 7 M: tak přemíšlel nebo nepřemíšlel?
- 8 G: víte / já vám to řeknu jinak
***
- 9 M: to znamená // vi si mislíte / že to může souviset s mocenskými ekonomickými skupinami f české republice?
- 10 G: gđiš se mňe takto ptáte / můj pocit to je
- 11 M: já gđiš přistoupím na vaši argumentaci tak ale si můžu říct // nemlží ten gros a nesnaží se odvést pozornost a nesnaží se zakrýt své vlastní xibi / které f tom případě uđelal?

- 12 G: ne ne já si myslím
- 13 M: promiňte / zmiňte ti indicije / které máte // vi biste viloučil tu variantu že to je boj uvnitř
čé es ez dé / protože má přet sjezdem
- 14 G: já vám to řeknu takhle // určíte se to může někomu hodit
- 15 M: jde o privatizaci? například telekomu? nebo uveďte ti indicije // to xci po vás konkrétně
***
- 16 M: já jsem pročítal interpelace / gros na některé otázky neotověděl // jako například gdo je
ručitelem vaší žene při koupi toho domu za šest milionů korun // na to se tadi ptá mnoho di-
váků / například Miroslav Milata z Plzně / Jiří Fučíkovský a další
- 17 G: víte gdiš spolu hovoříme takto a já docela sem rád za tento seriózní rozhovor se odpovídá
jinak
***
- 18 G: tak nejdříve to / že se na grose něco najde / víte já sem dnes // tento týden zaznamenal že
se redaktoři pídili po tom / že mám pří hodinky za půl milionu korun / já si myslím že to jsou
tito hodinky
- 19 M: za kolik sou?
- 20 G: já nevím // já jsem je dostal něgdi minulí rok / ale myslím že řádovje to bude kolem desítek
tisíc korun
- 21 M: a přiznal ste je?
- 22 G: no tak jelikož to bilo v minulém roce / tak to se přiznává až f červnu tohoto roku
***
- 23 G: teď gdiš už je po fšem // vi si myslíte / že ta kampaň která bila kolem mne / že bila přirozená?
- 24 M: to nejsou otázky staňislava grose / to sou mé otázky

Z archivu Mgr. J. Svobodové, Ph.D.

Literatura

Bartošek 2005
 Čmejrková 1999
 Čmejrková 2006
 Čmejrková – Hoffmannová 2003
 Čmejrková – Jílková – Kaderka 2004
 Jílková 2006
 Müllerová – Havlová 1993
 Müllerová 1994
 Müllerová 1999
 Osvaldová et al. 2002
 Staněk 1998
 Svobodová 2007

Publicistický text – charakteristický tím, že je veřejný a připravený – v sobě pravidelně integruje prvky různých stylů. Tento fakt vyplývá z funkce publicistického textu, totiž z funkce informovat čtenáře nejen adekvátně a pokud možno přesně, ale také přístupně (někdy i s aspirací pobavit jej).

- a) Příznačné je v novinovém článku už samo řazení informací – **nová fakta se kladou na začátek**, doplňující informace následují. Ilustrujte příkladem z textu.
- b) Tomu je podřízena i **prostorová organizace textu** – titulky, mezititulky a odstavce. Popište funkci těchto prvků v textu.
- c) Významným rysem je též **intertextovost** – najděte v textu její projevy.
- d) Na úrovni lexika a frazeologie se zde objevují **publicismy** jako výraz snahy autora podat informaci neotřele, aktualizovaně – ilustруйте vhodnými příklady.
- e) K aktualizaci slouží i hojně užívaná **metaforická vyjádření a personifikace** – doložte z textu.
- f) Snaha o přístupnost se zároveň odráží ve **využití prvků běžně mluveného jazyka**, někdy emocionálně zabarvených – identifikujte v textu.
- g) V zájmu autora publicistických textů je i vhodně navázat **kontakt se čtenářem** – vyhledejte v textu pasáže, kdy se tak explicitně děje.
- h) Potřeba vyjadřovat se adekvátně a přesně se projevuje v užívání **administrativní a odborné terminologie**, která má často (po formální stránce) charakter **multiverbismů** – obojí dokumentujte přímo z textu.
- i) Naopak citlivost nebo obtížná zjistitelnost některých informací vede autora k **zneurčívání formulací** – dokumentujte.
- j) Po syntaktické stránce jsou pro publicistický styl charakteristické **polovětné konstrukce**, dále **nepřávné věty vedlejší a konstrukce s přípustkovými spojkami** (příp. konstrukce, které přípustkový vztah pouze „simulují“) – najděte v textu příklady.
- k) Sloveso, které je v publicistických textech relativně málo frekventované, mívá často tvar **kondicionálu** nebo je součástí různých **modálních konstrukcí** – vysvětlete příčiny a dokumentujte příklady.
- l) Podobně vysvětlete a doložte zvýšenou frekvenci **číslovek** v publicistických textech.
- m) Časový tlak, charakteristický pro práci žurnalisty, někdy bývá v pozadí formulačních i jiných **formálních nedostatků** – posuďte ukázkové texty a uveďte event. příklady.

1

Muž v rukavicích a masce čerta se pokusil vykrást restauraci

2

Lbostejný vůči zvuku rozbitého skla nebyl 30letý muž, který po zaslechnutí řinčení skla mezi čtvrtou a pátou hodinu ranní v sobotu zakročil proti zloději. Muž spatřil neznámou osobu, která vystoupila z rozbitých dveří restaurace s maskou čerta a rukavicemi na ruce, navzdory velkému teplu. Osoba navíc držela velkou tašku. Svědek okamžitě

3

4

5

6
7

zareagoval a v době, kdy se muž snažil nasednout na jízdní kolo, jej zadržel i s odcizenými věcmi.

8

18. 7. 2010, 0:17 – Ostrava

9

Zadrženého podezřelého odvážný muž střelhibtě předal přivolaným policistům. Ti u muže našli nejen z restaurace odcizené zboží, ale také rukavice, masku čerta, kladivo a svítilnu. Osmadvacetiletý podezřelý muž byl eskortován na policejní služebnu, policisté zajistili také věci důležité pro trestní řízení.

10

11

12

13

Policie již zahájila trestní stíhání muže pro přečin krádeže, přitom muž již byl pro obdobný čin v posledních třech letech odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Trest vykonal na konci března letošního roku. V současnosti muži hrozí další trest, tentokrát odnětí svobody až na dva roky.

14

15

16

17

Muž je podezřelý, že po rozbití skleněné výplně dveří jedné z restaurací v Ostravě-Porubě do objektu vnikl a odcizil několik lahví alkoholu, doutníky, mobilní telefon i peněženky a další věci. Škoda na majetku byla předběžně vyčíslena ve výši zhruba 7 000 korun.

18

19

20

21

22

Podezřelý se k činu doznal, několik hodin měl na jízdním kole hledat vhodný objekt ke spáchání činu, k němuž měl použít kladivo, které s sebou přivezl i s dalšími věcmi.

Převzato z:

<http://www.novinky.cz/krimi/206215-muz-v-rukavicich-a-masce-certa-se-pokusil-vykrast-restauraci.html> (navštíveno 18. 7. 2010)

23

Ojediněle přeháňky. Ale kde? Aneb jak rozumět slovníku meteorologů

24

8. července 2010

25

Ať už je vedro k zalknutí, lijí jako z konve, nebo se sype sníh, počasí je mezi Čechy oblíbeným tématem. „Oblačno až polojasno, místy přeháňky, ve vyšších polohách sněhové,“ říkají často předpovědi. Co to ale znamená? Obecné slovní výrazy zastupují přesné číselné vymezení různých jevů.

26

27

28

29

„Jak dneska bude?“ ptají se každé ráno miliony Čechů. Odpověď je vždy alespoň trochu nejistá. „Nelze říct, že v Zapadlé Lhotě dojde zítra mezi 15:00 a 15:10 ke slabé dešťové přeháňce. To neumí nikdo na světě,“ zdůrazňuje mluvčí Českého hydrometeorologického ústavu Petr Dvořák.

30

31

32

33

Jak je ale možné, že u vás neprší, když jste si v předpovědi přečetli, že bude pršet na celém území? Spletli se „rosničkáři“?

34

35

36

37

Nikoliv nutně. Pokud terminologie říká, že se něco děje na celém území Česka, možná vás překvapí, že to nemusí platit pro 23 tisíc kilometrů čtverečních. A meteorologové s tím počítají.

38

„Ojediněle“ je i téměř třetina republiky

39

Plošný rozsah výskytu nějakého počasí má jasně dané výrazy, k nimž je přiřazena pravděpodobnost výskytu.

40

41 Na celém území tak znamená, že bude pršet, sněžit (nebo něco jiného) na 70 % a více
 42 plochy. Na většině území pak oznamuje, že se něco děje na 50 až 69 % rozlohy. Má-li se
 43 něco dít místy, znamená to 30–49 %. A i když model ukáže, že bude pršet na 29 a méně
 44 procentech území republiky, meteorolog řekne, že déšť bude ojedinelý. Bez výskytu
 45 znamená na méně než pěti procentech.

46 Jak moc a jak dlouho prší

47 Červenec je ve střední Evropě statisticky měsícem s nejvyšším úhrnem srážek, přičemž
 48 jejich intenzita závisí na druhu oblaku, jeho vertikální mohutnosti a složení. Nejprudší
 49 srážky vypadávají z bouřkových mraků. Ty v létě vršky zasahují až do výšky 10 až
 50 15 km. Teplota vzduchu způsobí, že se nejnižší vrstva atmosféry – troposféra – nafoukne.

51 „Takový bouřkový oblak obsahuje velké vodní kapky i ledové částice, z nichž mohou
 52 vzniknout obrovské kroupy,“ vysvětluje Dvořák.

53 Intenzita srážek se měří v milimetrech vody napršených za hodinu: **velmi slabá**
 54 intenzita je neměřitelným množstvím, **slabá** značí úhrn 0,1–2,5 mm, **mírná** 2,6–8 mm,
 55 **silná** 8–40 mm, **velmi silná** více než 40 mm. „Velmi silné srážky jsou známé jako
 56 přívalové deště,“ doplňuje alternativní a často používaný název Dvořák.

57 Srážky se rozlišují také podle doby trvání: **občasné** jsou ty, mezi nimiž jsou přestávky
 58 v řádu hodin. **Přeháňky** trvají minuty až desítky minut. Pokud se opakují v krátkých
 59 intervalech (nejvíce v desítkách minut), hovoří meteorologové o **četných srážkách**.

60 Polohy vyšší, nižší i horské

61 Vědomost, že mohou ve **vyšších polohách** být srážky sněhové, teď příliš neuplatníme.
 62 Meteorologové to ale používají se samozřejmostí. Až přijde zima, bude se hodit vědět, že
 63 vyšší polohy jsou definované nadmořskou výškou 600–800 metrů nad mořem. Výše už
 64 jsou jen **horské polohy**, níže pak **střední polohy** (400–600 metrů) a **nížiny** (pod 400
 65 metrů).

66 „Toto dělení se používá, pokud není možno specifikovat předpovídané
 67 meteorologické jevy dle konkrétní nadmořské výšky,“ říká Dvořák.

68 Osminka k osmince

69 Oblačnost se v předpovědi vyjadřuje tím, kolik osmin oblohy bude podle modelů zakryto
 70 mraky.

71 **Jasno** značí nebe bez jakékoliv oblačnosti. **Skoro jasno** očekává 1 až 2 osminy
 72 oblohy pod mraky, **polojasno** 3 až 4 osminy, **oblačno** 5 až 6 osmin, **skoro zataženo**
 73 7 osmin pokrytí oblohy a **zataženo** 8 osmin.

74 Ve dvou a v tisíci metrech, ve dne a v noci

75 Dalším častým obratem je, že bude nějak teplo ve dne a nějak v noci. Co je ale den a
 76 noc? Meteorologové – jak jinak – mají striktní vymezení. Den začíná v sedm ráno, noc
 77 ho střídá v sedm večer. Pokud chcete zkoumat, zda jim předpovědi vycházejí, měli byste
 78 svůj teploměr umístit do dvoumetrové výšky (což je samozřejmě jen jedna z podmínek).

79
80
81

Když meteorolog říká „v tisíci metrech osm stupňů“, dodejme, že tím míní tisíc metrů nad mořem, nikoliv tisíc metrů volné atmosféry. A pozor: „Tato teplota je více než ostatní údaje orientační,“ upozorňuje Dvořák.

82
83
84
85
86
87
88
89
90

Náraz trvá jednu až dvacet sekund

Ačkoliv existence stupnice síly větru je dobře známa, leckoho zvědavého při čtení výstrah napadne, jak se definuje náraz větru. Po přečtení předešlých řádků nepřekvapí, že čísly: kritériem pro náraz je převýšení průměrné rychlosti větru o pět metrů za sekundu (18 km/h) po dobu od jedné do dvaceti sekund.

Meteorologové pak jako „náraz“ definují vítr o rychlosti nejméně 12 metrů za sekundu, pro veřejnost ale udávají až nárazy o rychlosti 15 metrů za sekundu (54 km v hodině).

-nos-

Převzato z:

<http://zpravy.idnes.cz> (navštíveno 19. 7. 2010)

Literatura

Bartošek 2002

Bláha 2009, s. 41–43 a 54–57

Čmejrková 2006

Encyklopedický slovník češtiny, s. 458–460

Hoffmannová 2004

Jaklová 2002

Křelinová 2007

Srpová 2005

Mlčoch 2002

Osvaldová et al. 2002

Pravdová 2003

Shatury 1999

Staněk 2002

Esej je psaný, připravený a veřejný text, který vykazuje rysy publicistického, odborného a uměleckého stylu – jeho funkcí je originálně pojednat o určitém problému. Subjektivnost myšlenek i jejich výrazu je při tom žádoucí – tento rys v charakteru eseje jako textu dominuje.

- Na úrovni lexika rozlište v textu prvky náležející do **publicistického, odborného a uměleckého stylu**.
- Jakými jazykovými prostředky se v textu manifestuje **subjektivnost výkladu**?
- Najděte v textu jazykové prostředky připomínající **mluvený jazyk** a odhadněte jejich funkci.

Chvála předsudků

Samozřejmě je mám rád, tyhle Čechy dneška. Už proto, že se sami mají tak rádi. Dělá to každý národ, čím větší, tím raději. Avšak moji Češi, ačkoli jen středně velcí, ti se mají rádi zcela nadprůměrně. Existují dobré předsudky nebo lépe: velmi užitečné. Přinášejí prostě jistá plus. Při poloze Čechů, kterou jsem vám popsals, jsou karamboly dějin běžná událost. Člověk tedy potřebuje řádnou porci dobré nálady, aby na to zapomněl nebo našel jiný výklad. Už samo slovo Geschichte má v češtině svoji filozofii. Dějiny znamená jen, že se něco dělo. Komentář se nepřímou, leč jasně přenechává někomu, kdo dění vnímá jako vnější událost, protože se jemu mnoho neudálo. Z této pozice se slavný „smysl dějin“ jeví prostě lépe. Prorocké Má dáti tolik netrápí. Dějiny se dějí, nemíří však přesně na nic konkrétního, ale končí nutně u vnímatele, který se jich ujal.

Čech dneška je víceméně štoural-optimista. Poměry jsou špatné (a to od dob Řípu), on je ale dobrý – nebo prostě lepší než ty poměry. Nechci tomu říkat nedostatek míry. Spíš je to výkvět sebezáchovy. Chod dějin je var a vrásnění, vrší hory, v mocném moři skály. Když je chceme minout, potřebujeme nejen Odyssea, ale taky posádku a pro tu hodně vosku do uší. Není to tak špatný zvyk. Ne všichni musí slyšet vždycky všechno... A kdo ví, co pěly Sirény svému mořeplavci? Zajisté to byla zhoubná lichotka.

Také v Česku produkujeme hlavy, pro kritické časy ty zvlášť kritické. Masaryka třeba nebo Havla. Hlásíme se k nim však teprve za úžinou. Pak se ale štoura mění v nadšence. Než se zase vrátí k železnému klidu a sám začne líčit celou Odysseu: „No vlastně to nebylo tak strašný. Občas něco někde hrozně bolelo, my to ale zmákli. A když šlo do tuhého, měli jsme ten vosk!“

Našinec se chápe jako praktik, trochu hnidopich a trochu kutil. Narodil se v prostých poměrech. To se jeden musí umět ohánět. I jako pán domu je víc domácí, chalupář a chatař. Vrchnost je mu pro smích. Má rád tykání – Kájo, Franto a Jardo, místo Karle, Františku nebo Jaroslave. Šlechtě nerozumí a pámbu? Hlavně čumí. Ne že by ho neznal, jenom zpochybňuje jeho všudypřítomnost. A černé sukno je mu podezřelé. Velmi skromně věří, že je chytřejší, ne-li rovnou božsky, tedy víc než jiní. Věci jsou, jak jsou. Vidí hned jak na ně, jak je rozmontovat.

31 Je to realista (trochu surrealistický), svět je pro něj místo vezdejšího bytí. A když
32 ho někdy nadchne bytí o sobě, rozhlíží se podezřele kolem dokola, jak si doobstarat
33 trochu vezdejšku. To leckoho míchne, hlavně mnohé Čechy. Tolik zemitosti se dost těžko
34 snáší. Jako realista má však výsledky.
35 A to zase svádí závistníky, aby je znevažovali podobně jako povahu. Léta jsem
36 pátral, která negativa se nám připisují nejvíc: vyčuránek, podlejzal a žvanil, malý
37 pletichář.

GRUŠA, Jiří. Česko – návod k použití. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 11–12.

Literatura

Encyklopedický slovník češtiny, s. 450.

Umělecké texty obecně se po jazykové stránce vyznačují maximální variabilitou (v důsledku exponovanosti jazykového vyjádření v próze, poezii a dramatu). Proto je obtížné umělecký styl – zde styl prózy – univerzálně definovat tak, aby takový profil platil pro všechny autory a období.

V úryvku z prózy P. Hůlové, který dobře reprezentuje současnou literární produkci, rozlište následující charakteristické rysy:

- Lexikální neologismy** – pokuste se odhadnout, s jakým záměrem je autorka vytvořila.
- Další lexikální prostředky **aktualizace**, včetně využívání jazykových prostředků **jiných funkčních stylů** – u jednotlivých případů z textu určete, jaké jsou zdroje jejich aktualizujícího efektu.
- Výrazná **subjektivnost** vypravování – jakými jazykovými prostředky jí autorka dosahuje?
- Míšení variet** češtiny – doložte příklady, identifikujte konkrétní variety a pokuste se vystihnout funkci tohoto míšení.
- Celková **metaforičnost** textu, která plyne z jeho (žádoucí) mnohoznačnosti – ilustруйте příklady.
- Vysoká frekvence sloves** – na základě Českého národního korpusu porovnejte podíl všech slovních tvarů a tvarů slovesa s hodnotou, získanou z textů publicistických, a vysvětlete příčiny silné „slovesnosti“ prozaického textu.

1

V soláriu?

2

Má profesionalita má zkrátka ještě svá slabší místa, třeba felaci dělat půldruhé hodiny prostě nevydržím, no. Stále je co nového se učit. Vlastní nedostatky mě přece nerozesmutní. Zvlášť když ze svých předchozích byznysů vím, že s plně zvládnutou náplní práce, když již nedochází k žádnému potýkání se s porozuměním ani s technickou obsluhou, přikvačí si to ve svých škorních dřívě či později paní nuda, a kromě peněz mě při tom, co dělám, asi připodržuje i ta rozmanitost připodržování klientům a možnost stálého profesního růstu. Vždycky totiž můžu být ještě lepší, i když dražší asi kvůli věku ne. Pletičku broskvičku nenahoní ani profesionalita žen z Vilné džungle, což je možná nefér, ale tohle tématko vanoucí starobou a nespravedlností jsme již obírali. V podobě otázek za á, zda někdo bude mít rád ženy v přechodu a rád do nich bude zandávat, do těch s těly vysportovanými nošením těžkých kabel, a v podobě otázky bé, proč se ženy pořád trápíčkují, když mají tak zajímavá zaměstnání. Toto tématko jsme do seriálu zahrnuli dokonce již dvěma díly, je tedy pokryté. Pocit, že se neustále opakují, mám i beztoho.

16

Zkrátka ať už mám před sebou platový růst či pokles, vzrůstat profesionalitou mohu určitě, a takový růst je ostatně pro profesionálku tím hlavním cílem. Ačkoli nevím.

17

Nevím, proč jsem najednou tak znejistěla a z ničeho nic jsem teď na úplných rozpacích. Asi z té přemíry vlastní upřímnosti, která nemyslí na zadní kolečka jako

18

19

20 rozumy žen penzistek z mé chodby, co svou religii udržují alespoň na sedmatřiceti,
21 kdyby svatý dyndyndon najednou přišel a zeptal se, tak cos tu dělala celá ta dlouhá léta,
22 tak aby rovnou nevylítly komínem.
23 Já religii tělesnou teplotu neudržuji, v mém oltářičku pod dřezem to někdy pěkně
24 táhne zimou až hrůza. To když tam venku, kde sedí ta nepěkná tlustá dívka, co se příliš
25 mydlí mýdlem a asi ji nikdo nemá rád, pěkní svalnatí snědí muži dělají něco s potrubím,
26 vypnou teplo a od odpadové trubky k oltáříku vane studený vítr z ledové vody. Na ruce
27 červené po takovém mytí nádobí mi někdy nepomůže ani Nivea noční mastný krém.
28 Jenže namazat můj oltářík, co by tomu řekl ten andílek, který třeba opravdu jednou
29 přiletí a zeptá se, cos dělala, no na tebe se koukám, a klopit oči a mrkat řasami to můžu
30 na klienty, ale andílek to předplaceno nemá a nemá tam ani nic, co by mu potom mělo
31 růst a vstávat, anebo ano?
32 A tak radši namažte mě. Ne zandávadlo jako vždycky, ale celou mě, abych vám
33 ještě pár pátků vydržela. Mé skvostné alabastrové tělo namažte jako mauzoleum Lenina,
34 protože já jsem taky jen takový uzlíček, jako všechny velké omyly, a navíc v čem já se
35 mýlila, to by mě tedy opravdu zajímalo, ale na tom už teď asi nesejde.
36 Mé já je teď zkrátka připraveno na poslední pomazání. V podlouhlém kočárku
37 pro dospělé na časový spínač, který nějaký digistrojek žhaví do ruda, na mě kamerkou
38 dohlížejí, aby mi srdce nepřestalo tiktakat. Tady čekám. Na toho malého andílka, jestli
39 přijde. Protože některé věci si prostě dávají na čas. Tohle je zatím jenom na zkoušku a já
40 teď zavřu oči, ale vy víte, že je to celé jen taková hra a vůbec není čeho se při ní bát.

HŮLOVÁ, Petra. *Umělobmotný třípokoj*. Praha: Torst, 2006, s. 150–152.

Literatura

Ajvaz 2000
Bartoň et al. 2007
Bermel 2001
Bláha 2009, s. 60
Daneš 2009
Encyklopedický slovník češtiny, s. 458
Hausenblas 1996
Hoffmann – Hoffmannová 2008
Hoffmannová 1992
Křivancová 2008
Kufnerová 2008
Macurová – Mareš 1993
Mareš 2003
Mareš 2008
Nekula 2003
Schneiderová 2000
Staněk 2000
Stich 1991
Štícha 2004
Těšitelová 2001

Značnou estetickou účinností se vyznačuje styl básnický, ve kterém jsou vyjadřovací schopnosti jazyka využity ve vysoké míře. Maximální je i dříve zmíněná variabilita jazykových prostředků – nadto je v poezii forma komunikátu specificky organizována do nižších jednotek (sloky, verše atd.), často jen ve volném vztahu ke struktuře syntaktické.

Klíčové znaky básnického textu jsou:

- Pozornost zaměřená na prožitky a city lyrického subjektu** – jakým způsobem se tato vlastnost básní projevuje ve volbě jazykových prostředků (dokumentujte z textu)?
- Velmi výrazná **aktualizace**, zejm. na úrovni lexika, ale i v jiných jazykových plánech – najděte v textu vhodné příklady.
- Eufonie** a vůbec charakteristický důraz na zvukovou stránku textu – ilustруйте vhodnými příklady.
- Poměrně **vysoká frekvence sloves**, zejm. ve tvaru prezentu – které faktory způsobují převahu prezentu?
- Odchytky od grafických konvencí** nebásnických textů – najděte příklady a vysvětlete motivaci takových odchylek.

- 1 *Uchopit svět jak červa mezi prsty*
- 2 *Podržet pevně, nezmáčknot však moc*
- 3 *Zvednout dlaň k slunci, podívat se skrz ty*
- 4 *prsty a nevzdat svou moc pro nemoc*
- 5 *Procítit Paříž Líbat habry v Grazu*
- 6 *Uchopit svět a chvíli držet směr*
- 7 *Ich bin zu Hause und verloren dazu*
- 8 *Ich bin, wer ich bin. Ich bin Ahasver*
- 9 *Uchopit svět? Cha! Spíš být světem chycen!*
- 10 *Ponrava. Nabá, naháčkovaná*
- 11 *Schovat se do tmy pod židovský svícen.*
- 12 *Být, pobýt. Bít se, pít až do rána*

13 *Stalo se šero v parku Sanssouci*
14 *Stalo se z vran, jimž bylo dáno křičet*
15 *Komorník stále v sále hartusí*
16 *a zažebává třistatřicet vícek*
17 *Princátka pruské pořádá dnes bál*
18 *a hosté posté povolují píсты*
19 *Stalo se šero Vítr vlaze vál*
20 *oranžérií platanové listí*

21 *Sejmi ó Bože duši z kříže těla*
22 *Tu duši která tolik k tobě chtěla*
23 *že cestu zapoměla*
24 *Svatých je kolem jako na orloji*
25 *Spasils jich tolik Spasíš i tu moji?*
26 *Ona se bojí Bojí*

MALÝ, Radek. *Malá tma*. Brno: Host, 2008, s. 10, 30 a 55.

Literatura

Blatná 2001
Hoffmannová 1992
Jiráček 2007
Jiráček 2008
Jiráček 2009
Kožmín 2005
Mareš 2003
Mareš 2006
Nebeský 2000
Šrajbová 2001
Vaňková 2005
Vítek 2004

Specifikem dramatu jako uměleckého textu je jeho předpokládané zvukové (a obrazové) provedení na scéně divadla – charakterizace postav se děje řečí (povahou a způsobem přednesu jejich replik). Důležitým znakem, mj. podmiňujícím věrohodnost dramatického díla, je tedy imitace „mluvenosti“, která prostupuje celým textem. Děj je pak zprostředkován jednak dialogy, jednak gesty a dalšími akcemi postav s rekvizitami.

- Součástí dramatického textu jsou ovšem i **scénické a jiné vysvětlující, příp. technické poznámky** – pokuste se vystihnout jazykové rysy těchto poznámek.
- Častá (i když ne tak jako v poezii nebo próze) je **aktualizace**, zejm. v lexiku – vyhledejte v textu příklady.
- Jakých jazykových prostředků užil autor k **charakterizaci** postav?
- Jakými (především syntaktickými) prostředky je v textu **imitována „mluvenost“**?

Žena 1, nejmladší, ještě dítě, co si hraje s panenkami.

Žena 2, mladé dospívající děvče, ještě školáčka, v pubertě, její sestra.

1 Otevrou se dveře a nablédne Žena 2.

2 Žena 2 Co děláš, blbko?

3 Žena 1 Hraju si.

4 Žena 2 Na co si hraješ?

5 Žena 1 Tak jenom, něco si vykládám.

6 Žena 2 (*vejde*) Já si s panenkama už dávno nehraju, protože to není žádná zábava.

7 Žena 1 Mě to baví. A navíc, je to zábava. A ty si s nima nehraješ proto, že by tě neposlechly. Mě poslouchají, protože to s nima umím.

8 Žena 2 Moje spolužačka Klárka si taky přestala hrát s panenkama a všechny je vzala a dala je do elektrický trouby a upekla je. Pak nám do školy donesla tu panenkovou buchtu a my jsme dělali, jako že to jíme a že je to moc dobrý. Strašně jsme se tomu všichni smáli, jeden kluk, Pavel, se skoro počural.

9 Žena 1 To je ale dost blbá sranda.

10 Žena 2 Chceš? Upečeme ty tvoje taky.

11 Žena 1 Nikdy! To bych tě zabila.

- 12 Žena 2 To bych teda chtěla vidět!
- 13 Žena 1 Však bys viděla! Ani se neopovaž! Sáhneš na moje panenky a uvidíš!
- 14 Žena 2 Copak asi tak uvidím? Seš slabší, hloupá seš jak Kobra 11 a ty tvoje panenky nejsou ani živý, tak co. Já jsem větší než ty a mám větší sílu. Kluci se za mnou otáčejí. A jeden říkal, že se mu líbím. Náhodou, abys věděla.
- 15 Žena 1 Asi je slepej a blbej.
- 16 Žena 2 Náhodou by ses divila!
- 17 Žena 1 Mě kluci nebaví.
- 18 Žena 2 Protože seš ještě děcko. Ale kdybys upekla ty tvoje panenky, tak hned vyrosteš o několik roků. Tak co teda?
- 19 Žena 1 Není zájem. Co bych z toho měla, když vyrostu? Nic. Byla bych akorát blbá jako ty. Dívala bych se pořád, jestli mně rostou prsa nebo tak.
- 20 Žena 2 To není pravda, já náhodou už je mám vyrostlý. A s panenkama se nebavím, protože dobře vím, že nejsou živý. Necítí žádnou bolest a nic.
- 21 Žena 1 To teda cítí. Minule se Heduška...
- 22 Žena 2 Heduška seš ty.
- 23 Žena 1 Ona taky a ještě tahle. Ta se jmenuje Heduška zrzavá. Takže jsme tři Hedušky.
- 24 Žena 2 To ste tři bláznivý.
- 25 Žena 1 Můžeš říkat, co chceš, my tě neposloucháme. A ta Heduška se tuhle praštila, jak chodila s tou otočenou hlavou, a moc plakala. Takže cítí všechno. A taky jsem jí vykládala o tobě, jak se díváš do zrcadla, jak moc ti rostou ty prsa a jestli už jsou vidět, a to se zase smála. Všechny jsme se ti smály.
- 26 Žena 2 Protože mně závidíte. Podívej se, že jsou mrtvý. Vůbec nic necítí a můžeš s nima mlátit, jak chceš. A když mě nedohoníš, tak ji umlátím. Stejně nic necítí.
- 27 Žena 1 Nech ji!
- 28 Žena 2 Nenechám! Až mě chytíš!
- 29 Žena 1 Bolí ji to!
- 30 Žena 2 Nebolí, vždyť není živá. Stejně je mrtvá, mrtvá, mrtvá...
- 31 *Žena 2 vezme jednu z panenek a o něco s ní tluče, Žena 1 jí s pláčem boní, hádají se a potom vykřikuje následující repliku. Nakonec ji dožene a vytrhne jí panenku z ruky, tou panenkou Ženu 2 bije, ta se směje...*

- 32 Žena 1 To není pravda, všechny jsou živý a úplně všechno cítí, pláčou jako my a taky se smějou a úplně všechno, jenom ale musíš na ně věřit. Kdo na ně nevěří, tak před tím se tváří, jako že nic. A i když je to bolí, jako teď, tak to ty nepoznáš. Protože na ně nevěříš a seš zlá. Ony to ale poznají. A jestli je nepřestaneš trápit, tak ti ukážou. Budeš se divit.
- 33 Žena 2 To jsem fakt zvědavá, už se teda třepu strachy.
- 34 Žena 1 Však uvidíš. Ale teďka ne, až jednou. Možná teda.

GOLDFLAM, Arnošt. Ženy a panenky. Brno: Větrné mlýny, 2009, s. 8–11.

Literatura

Encyklopedický slovník češtiny, s. 449
Hoffmann – Hoffmannová 2005
Stich 2003

Odborný text obecně klade velký důraz na přesnost a „informační nasycenost“ komunikátu, který je většinou psaný (odborných textů mluvených však poslední dobou přibývá, mj. v souvislosti s rozvojem „textových žánrů“ odborné komunikace – projekce, postery, handouty atd.) a zásadně veřejný a připravený.

Úzus při produkování odborných textů se může lišit v závislosti na tom, inspiruje-li se autor spíš zvyklostmi (středo)evropskými, nebo angloamerickými. Většinou však platí, že má odborný text následující vlastnosti:

- a) Výklad je **promyšleně strukturován a prostorově rozvržen** – uveďte, jakých prostředků je k tomu v textu využito.
- b) Typické je užívání oborové **terminologie** – ilustруйте tento jev přímo z textu a pokuste se popsat formální povahu užitých termínů.
- c) Pro odborné texty je charakteristická též **intertextovost** – vystihněte její motivaci a doložte příkladem z textu.
- d) Příznačná jsou také různé **modální konstrukce** – ilustруйте z textu a uveďte ještě některé další způsoby, kterými lze odborné sdělení modalizovat.
- e) V odborném textu je hojnost **jmen** na úkor sloves – na základě dat Českého národního korpusu porovnejte odborné a prozaické texty co do četnosti substantiv a adjektiv.
- f) Velmi frekventované je v odborných textech **pasivum** – najděte vhodný příklad a pokuste se vysokou frekvenci pasiva v odborných textech vysvětlit.
- g) Nápadné jsou v odborných komunikátech také **složené přísudky** (tj. tvořené více než jedním slovesným tvarem) – najděte v textu.
- h) Odborná studie jako textový žánr hojně využívá též některých prostředků **syntaktické kondenzace** – uveďte jejich názvy¹ a doložte příklady z textu.
- i) Vysoké nároky na přesnost sdělení se na úrovni syntaxe projevují také v užívání **sekundárních předložek** – dokumentujte z textu.
- j) Nápadně častý je v odborných textech **adnominální genitiv** – doložte vhodnými příklady.
- k) Typické jsou i různé **zkratky a číselné údaje** – doložte v textu.

- 1 5. Vedle derivace jako základního slovtvorného způsobu tvoření slov se silně flexivní čeština musí uchýlovat k pojmenovacím prostředkům jiných typů. Při tvoření pojmenování používá i prostředky polysyntetické (složeniny) a izolační (lexikalizovaná slovní spojení, sousloví). Avšak využití těchto slovtvorných způsobů není pro češtinu tak typické, jako např. pro méně flexivní spisovnou polštinu (srov. např. Mietła 1998) nebo ještě více ruštinu (Chlupáčová 1974).

¹ Viz *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 221–222

7 5.1 Proti derivaci je skládání slov v češtině slootovorný způsob omezený nejen svou
8 četostí, resp. produktivitou, ale zpravidla i příslušností k určitým stylovým vrstvám
9 lexika. Explicitností svého výrazu (ve srovnání s odvozenými slovy) představují
10 kompozita pro odborný styl a částečně i pro publicistiku výhodné a funkční
11 pojmenovací jednotky. Ve stylu uměleckém, zejména básnickém složená pojmenování
12 zvýrazňují expresivnost a jedinečnost uměleckého textu, zvyšují poetičnost vyjadřování.

13 5.2 Na základě dosavadního studia (Bozděchová 1996) je známo, že v současné
14 češtině složených slov přibývá, zejména v odborném a publicistickém stylu. Analýza
15 doložených neologismů to nejen potvrzuje, ale navíc odhaluje až nečekaně velkou
16 intenzitu tohoto procesu. Velmi zřetelný růst počtu složenin v češtině znamená „důležitý
17 posun v hierarchii jazykových typů, které se podílejí na typologickém utváření češtiny“
18 (Komárek 1999).

19 5.3 Z celkového počtu registrovaných neologismů v publikaci NSČ je až 27,29 %
20 složených slov. Většina z nich se skládá ze dvou cizích kořených morfémů (např.
21 aromakompozice, biobar, infokatalog, termomateriál) nebo z jednoho cizího
22 a jednoho domácího kořeného morfému (srov. hybridní složeniny typu biozelenina,
23 diakoutek, termozábal kosmet., videonovinka). Podstatně méně složených neologismů je
24 utvořeno pomocí dvou domácích kořených morfémů (např. samonabíjecí,
25 sebechválivý, spoluběženec, velkoslezina expr.).

26 5.4 Již z výše uvedeného je vidět, že velký nárůst složenin v současné češtině je
27 výsledkem působení cizích jazyků. To potvrzuje rovněž fakt, že z celkového počtu 76
28 heslových kořených morfémů je až 57 cizího původu. Navíc tyto přejaté kořenné
29 morfémy tvoří nejpočetnější skupiny složených výrazů v NSČ. Mezi nejrozšířenější
30 první části kompozit patří (v závorce se uvádí počet dokladů): auto- (18), bio- (48), dia-
31 (22), disko- (11), eko- (33), euro- (20), foto- (11), makro- (14), mega- (10), mikro- (18),
32 mini- (86), multi- (36), narko- (17), para- (18), porno- (19), profi- (13), pseudo- (23),
33 retro- (11), sex(y)- (17), super- (53), tele- (17), termo- (17), video- (77). Z hlediska
34 slootovorby je třeba připomenout (jak to činí také slovník), že některé kořenné morfémy
35 cizího původu mohou mít po stránce významové a funkční stejnou vlastnost jako
36 předpony (srov. např. demo-, dia-, mini-, multi-, pseudo-, super-, vele-, vice-). Zde se
37 projevuje velmi silná tendence k systémovému tvoření názvů předmětů a jevů téhož
38 druhu týmiž slootovornými prostředky. Tak dochází k tomu, že některé původní části
39 složenin ztrácejí charakter komponentů a nabývají charakter tzv. prefixoidů, tj.
40 významově pokleslých původních prvních komponentů složenin (Poštolková a kol.
41 1983, s. 38). Analyzovaný slovník neologismů uvádí rovněž jako samostatná hesla
42 přejaté kořenné morfémy, které tvoří koncovou část složeniny, je jich však podstatně
43 méně: -centrum, -fil, -holik, -gate, -man, -manie, -téka.

44 5.5 Domácí kořenné morfémy, které jsou prvními komponenty složených
45 neologismů, již netvoří v NSČ tak početné skupiny, jak jsme to viděli výše u přejatých
46 prvních částí, srov.: celo- (9), dvoj- (8), dvou- (5), málo- (4), nízko- (6), polo- (13),
47 rychlo- (12), samo- (12), sebe-, (18), skoro- (7), spolu- (16), staro- (6), troj- (5), vele-
48 (7), velko- (15), více- (3), znovu- (6).

Literatura

Bláha 2009, 44 a 58–60

Bozděchová 2006

Čmejrková 2002

Encyklopedický slovník češtiny, 454–456

Vacková 2007

Úřední a právní texty jsou téměř vždy psané a bez výjimky oficiální, veřejné a připravené, s funkcí informativní a regulativní. Příznačná je pro administrativní texty objektivnost, přesnost a explicitnost vyjádření, projevující se někdy (nutně) v šablonovitosti textu.

Povahu administrativních textů lze tedy postihnout poměrně jasně:

- a) Text je v zájmu (poněkud) větší srozumitelnosti promyšleně **prostorově uspořádán a strukturován** – uveďte, jakých prostředků k tomu lze využít.
- b) Ilustrujte na základě textu zmíněnou **šablonovitost** administrativního vyjadřování.
- c) Charakteristické je využití **termínů** – doložte z textu příklady a posuďte formální stránku těchto termínů.
- d) Na základě představy o **rozložení slovních druhů** v předchozích stylech (resp. textových žánrech) odhadněte poměr sloves a jmen v administrativním textu. Jakou roli (a frekvenci) mají v administrativním textu zájmena a číslovky?
- e) Odhadněte na základě textu, který **slovo tvorný typ** je charakteristický pro substantiva v administrativním stylu.
- f) Nápadná je v administrativním vyjadřování frekvence větných ekvivalentů a různých prostředků **syntaktické kondenzace** – doložte příklady z textu.
- g) V administrativních textech se často vyskytují **modální slovesa a predikativa** – doložte z textu.
- h) Ze slovesných tvarů jsou pro administrativní texty typické **infinitiv a pasivum** – najděte v textu vhodné příklady a vysvětlete motivaci užívání těchto tvarů.
- i) Který **pád** lze označit za charakteristický pro administrativní texty?
- j) Příznačné jsou pro administrativní text **zkratky** – doložte příklady.

POKYNY

k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období (kalendářní rok) 2008

„Pokyny k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období (kalendářní rok) 2008“ č. 25 5405/1 MFin 5405/1 – vzor č. 16 (dále jen „Pokyny k DAP“) jsou návodem k vyplnění tiskopisu „Přiznání k dani z příjmů fyzických osob podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, za zdaňovací období (kalendářní rok) 2008“ č. 25 5405 MFin 5405 – vzor č. 15 (dále jen „DAP“).

Pokyny k DAP nenahrazují metodický výklad zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) a zákona č. 337/1992 Sb, o

12 správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o správě daní
13 a poplatků“), ale slouží jako pomůcka k vyplnění DAP podaného podle § 38b
14 zákona nebo podle § 40 (popř. § 41 nebo podle § 40b) zákona o správě daní a poplatků
15 a současně upozorňují na hlavní zásady, které je potřebné dodržet pro správný výpočet
16 daňové povinnosti. Vzhledem k tomu je nutné se před vyplněním DAP důkladně
17 seznámit s výše uvedenými zákony, respektive s jejich ustanoveními, které se Vás
18 týkají. DAP je určeno poplatníkům daně z příjmů fyzických osob podle zákona
19 a slouží jako přiznání k dani z příjmů fyzických osob, které jsou předmětem daně,
20 tj. příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků (§ 6 zákona), z podnikání
21 a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7 zákona), z kapitálového majetku (§ 8 zákona),
22 z pronájmu (§ 9 zákona) a z ostatních příjmů (§ 10 zákona) plynoucích ze zdrojů
23 na území České republiky i ze zdrojů v zahraničí. Příjmem se rozumí jak příjem peněžní,
24 tak i nepeněžní nebo dosažený směnou. Výdajem se rozumí výdaje na dosažení,
25 zajištění a udržení příjmů ve smyslu zákona.

26 K 3. oddílu

27 Nezdánitelné části základu daně, odčitatelné položky a daň celkem

28 3. Nezdánitelné části základu daně podle § 15 zákona

29 V 3. oddílu vyplňte údaje v případě, že uplatňujete nezdánitelné části základu daně
30 podle § 15 zákona a odčitatelné položky od základu daně podle § 34 zákona.

31 U nezdánitelných částí základu daně, které se uplatňují v závislosti na počtu
32 kalendářních měsíců podle § 15 zákona, uveďte do sloupce „počet měsíců“
33 počet měsíců odpovídající uplatňované částce uvedené ve vedlejším sloupci (ř. 47).

34 **ř. 46 Částka podle § 15 odst. 1 zákona** – uveďte uplatňovanou hodnotu
35 daru (darů), který (které) jste poskytl (poskytla) podle § 15 odst. 1 zákona. Úhrnná
36 hodnota daru (darů) ve zdaňovacím období musí přesáhnout 2 % ze základu daně ř. 42
37 anebo činit alespoň 1 000 Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně ř. 42.

38 **ř. 47 Částka podle § 15 odst. 3 a 4 zákona** – uveďte uplatňovanou výši úroků
39 zaplacených ve zdaňovacím období 2008 z poskytnutého úvěru ze stavebního spoření
40 nebo z hypotečního úvěru uvedenou v potvrzení stavební spořitelny nebo banky nebo
41 pobočky zahraniční banky anebo zahraniční banky. Úhrnná částka těchto úroků, o které
42 lze snížit základ daně podle těchto odst. ze všech úvěrů u poplatníků v téže domácnosti
43 nesmí překročit 300 000 Kč. Při placení úroků jen po část roku nesmí uplatňovaná částka
44 překročit jednu dvanáctinu této maximální částky za každý měsíc placení úroků.

45 **ř. 48 Částka podle § 15 odst. 5 zákona** – uveďte uplatňovanou výši plateb
46 příspěvků, které jste zaplatil (zaplatila) na své penzijní připojištění se státním
47 příspěvkem, uvedenou v potvrzení penzijního fondu o zaplacených příspěvcích na
48 penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období 2008 sníženou o 6 000
49 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období 2008, činí
50 12 000 Kč.

51 **ř. 49 Částka podle § 15 odst. 6 zákona** – uveďte uplatňovanou výši pojistného,
52 které jste zaplatil (zaplatila) na své soukromé životní pojištění uvedenou v potvrzení
53 pojišťovny o zaplaceném pojistném na soukromé životní pojištění ve zdaňovacím

54 období 2008. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období 2008,
55 činí v úhrnu 12 000 Kč.

56 **ř. 50 Částka podle § 15 odst. 7 zákona** – uveďte uplatňovanou výši zaplacených
57 členských příspěvků ve zdaňovacím období 2008 členem odborové organizace odborové
58 organizaci, která podle svých stanov obhajuje hospodářské a sociální zájmy
59 zaměstnanců v rozsahu vymezeném zvláštním právním předpisem (§ 18 a násl. zákoníků
60 práce). Takto lze odečíst částku do výše 1,5 % zdanitelných příjmů podle § 6, s výjimkou
61 příjmů podle § 6 zdaněných srážkou podle zvláštní sazby daně, maximálně však do výše
62 3 000 Kč za zdaňovací období 2008.

Pokyny k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období (kalendářní rok) 2008, s. 1–3.

Literatura

Bejčková 2006

Bláha 2009, s. 44 a 58

Encyklopedický slovník češtiny, s. 448–449

Hartmanová 2005

Hartmannová 2006

Hoffmannová – Šimandl 2008

Kořenský – Cvrček – Novák 1999

Klíč

1 Dialog na návštěvě

- a) Např. ve výpovědích, jejichž smysl je v případě, že nemáme konkrétní komunikační situaci „před očima“, nedešifrovatelný: *prosťe koneč+ nám Źukázal ten prvňi cvik co už delší dobu deláme tadi toto nebo* → / *viš* ↑ / *jak se převrací ten ten krux* {42 *jo s tou jednou rukou* → (29); *protože pře+ třeba přeřím s+ delal tak jako* → / {44 *Źa tetka Źudeláš* → }44 (33).
- b) Paraverbální prostředky komunikace – zde zvukové, ale neartikulované (tj. nemající přímo povahu slov, např. hlasitý smích, změny intonace či důrazu s důsledkem v modifikaci výsledné komunikační funkce). Příklady: *:-)* (15), *@ tak to je jako šílené* (16), *„se smíchem“* (27). Neverbální prostředky komunikace – mimika, gestikulace, proxemika, haptika aj. (ty ovšem už nejsou součástí záznamu).
- c) Frekvence substantiv v běžně mluvené češtině (podle Šonkové 2008) je 13,33 %, v publicistických textech 34,38 % (zjištěno na materiálu korpusu SYN2005).
- d) Frekvence zájmen v běžně mluvené češtině (podle Šonkové 2008) je 16,59 %, v publicistických textech 8,65 % (SYN2005).
- e) Vysoká frekvence částic jako lexémů s funkcí hodnotící, intenzifikační, ujišťovací, negační aj. vyplývá ze subjektivnosti běžné komunikace, jež se navíc odehrává typicky v dialogích, a tedy musí obsahovat značné procento prostředků, sloužících „kooperaci“ mezi partnery – v běžně mluvené češtině dosahuje frekvence částic 13,51 % (Šonková 2008). Příklady z textu: *jo* ↑ (2 – „jsem na příjmu“); *pag ještě: do strani: Źa +es+i ještě dva cviki na jednu ruku* ↓ (4 – „zhruba dva cviky“); *houbi* ↑ (13 – „převkapaní“); *jo jasňe* ↓ (21 – „souhlas“); *nebo já nevím* ↓ (27 – „relativizace vlastního úsudku“); *Źuš Źasi ví jak* ↓ (30 – „nejistota“); *jasni* ↓ (32); *tak on neňi zas studovaní Źučitel* ↓ (37 – „vytknutí začátku soudu o někom“); *šřak* {45 *potom ti to můžu pustit* (34 – „nabídka“); *jemu stačí tři tři: @@ / jakobi noti* (45 – „hledání výrazu“); *Źuž bil tak rozebranej že jemu stačili tři akordi nebo já ne+m tři / tři noti štíři pjet šest sedum* (52 – „zhruba řečeno“); *šřak proto Źoňi taki }57 Źumňeli vikládad že* ↑ (54 – „odkazování ke společné znalosti“, „souhlas“); *jenže Źon to xce tak jak to delají ti staři činšti mistři* (72 – snad „nesplněné očekávání“); *Źa ti teksti bili taki jednoduší že jo:* ↑ (60 – „předpoklad souhlasu“); *jasni* ↓ *Źale gdiš to vidíš jednou za 'tíden* → / *tak jak +sme to rozebírali* ↓ / *a cvičíš to* → / *já ne+m pjet minut* ↓ *že jo* ↑ *tak já / Źoprav+u to bi musel bit jo: Źopravdu človjek @ s fotogenicnou pamňeťi Źabi si to zapamatoval* ↓ (78 – „souhlas“, „nikoli úplná jistota“, „vytýkání výrazu“); *Źona má třeba }69 dobrou pamňet* → *Źale gdiš to* {70 *mňesíc: → // bele* }70 (81 – „polemika“); *no já si mislím že ona tak* (83 – „vyznačení začátku výpovědi“). K jiným prostředkům „kooperace“ komunikačních partnerů viz níže v bodu g.
- f) Např. v Pražském mluveném korpusu mají tvary zájmena *ten* frekvenci 6,24 %. Příklady z textu: *to co deláme ten cvik* → / *tu Źelipsu Ź / potom takovou Źelipsu zbora dolú* → (4 – „zástupnost“, „odkaz ke společné znalosti“, podobně i dále); *ale }54 pravda je ta že Źoňi 'ehdi / se to Źučili naspamňeť šřexno* ↓ (54); *gdiš to pak }74 porovnáš s tím mixalem* → *Źi na tom videu že tam* {75 *vidíš že* → / }75 *že to je upľňe o něčem jinem* ↓ ? (92). Zájmeno *ten* má často i funkci vytykáací (*to nejlepší / co teř můžeš udelat*), expresivní (*ta se tím tag bude zabejvat*) aj.
- g) Svě „překvapení“ tu komunikant např. vyjadřuje částicí *ho:ubi* ↓ (17 – expresivnost je zde signalizována též emfatickým prodloužením vokálu). Jiné příklady expresivity: *pak te drže že to deláš _špatně*

(24 – drbat „kárát“); *strašně moc písniček* (39); *on gdiš tam dojdež do tobo kláštera tag budež žrat tři miski @ ríže deňe* (76 – žrat); *jenom taková cvičená opička ↓ / tadi si stoupňi Źa cvič ↓* (92 – názornost, vyjádřená též imperativem); *↓ Źa tei mňe ň + áki pryek / tře + a vipadne tak se mrķnu* (92); *↓ dělali + sme furd dokola tam to → / čári mari fuk ↓ / ne ↑* (111). Volně sem lze přiřadit i konvenční prostředky „kooperace“ mezi komunikačními partnery, např. užití 2. osoby k vyjádření „obecnosti“, „samozřejmosti“ nějakého děje – *gdiž dáž d + zadáš pušbent tak ti tam naskoči Źosum tisíc stránek pušbendu ↓* (12); *no to mňe právje vadí že Źon nič }34 nič ti k tomu {35 konkrétně neřekne no ↓* (22); *protože to potom pak cvičíš jak se říká od boba →* (39).

- h) Nekodifikované lexémy nejsou v běžně mluvené češtině tak frekventované, jak se obvykle předpokládá (podle Bláhy 2009 je to totiž jen cca 0,5 % textu), zde např. *každopádně* (29); *zase: mu беру →* (39 – *brát něco někomu* „souhlasit s jeho názorem, že...“ je neosémantismus); *strašně moc písniček* (39 – kodifikované, ale svou expresivností stylově nižší, podle *Slovníku spisovné češtiny* „hovorové“); mnohokrát je v textu spojka *aji/lají/aj* (výrazný moravismus); *on gdiš tam dojdež do tobo kláštera* (76 – *dojít „přijít“*); *kurňa* (62).
- i) Např. *tagže +sem si říkal kurňik → / že se musí přjtom Źají že to je pak Źají namábové na fizičku* (16); *no +šak to j + jak říkáš ↓* (62).
- j) Typicky např. přesné citace repliky někoho jiného (bez využití „psané“ stylizace do souvětí s vedlejší větou předmětnou typu *říkal, že*): *Źa Źon jim říkal ň + áki ten rabín → // tak Źa tei ti noti viboite → / protože: to nebrajete Źod boba → to brajete jako z listu ↓* (41); *oňi sice dneska staří lidi řík + / }60 no +šak to j + jak říkáš ↓ dneska staří lidi jag ři + říkají že → / to +souřf: kurňa co ti mladí jako to se fur + opakuje ti {61 písnički }61 ne ↑* (62).
- k) Např. *on jim říkal ň + áki ten rabín →* (41); *já si mis + im že to nebudu poŹužívat jako tadi ten cvik ↓ / mňe to mňe to nebaví tadi ten cvik ↓ /* (120).
- l) Např. *tagže to dobře +de videt ↓* (1); *že lidi mu Źotxázijou ~ ; on nič }34 nič ti k tomu {35 konkrétně neřekne no ↓* (22); (25) *no já Źosobně já mám jiné trošku ' praktiki viučovaci neš Źon →* (36); *Źon Źuš potom nemusí si Źaňi pamatovat tu písničku →* (43); *to právje / +sem zjistil že mixal f tomto má pravdu* (70).
- m) Např. *protože ze začátku +sem / nějak Źon nám fpoctate k tomu neřekl: / {34 nič k + konkrétního → /* (16); *tam bráli t + ko + á budeňní skupina* (41); *Źa proto ta budba tex ciganu je → / Źoňi mají Źají řčas Źají jinak vňímat jo ↑ / já cítím aj + že pak ají jinak vňímám gdiš prostě se sou ,středím jenom na to →* (48); *Źon říkal no ↓ ze začátku +zme ho mňeli → / že že kolikrát jako / Źuš Źuš třeba gdiš cvičíme to tajči že → / že už že Źon sleduje Źuš jak jak bíbem tím zápjestím →* (33).
- n) Např. *no Źa já // tei +sem narazil na dobré / na dobrí ' pušbent / pušbents* (1); *{26 jo → / }26 dī + {27 dī + }27 dīval {28 +sem se ↓ }28* (10).
- o) Nedokončování: *ta návaznost }78 tobo {79 cviku ↓ ti ti cviki znáš ↓ ?ale ta návaznost že jo ↓ / návaznost jenom ↓ / Źano ↓ // samozřejmě ↓* (100). Přičleňování: *za prvé ti písnički bili jednoduší ↓ / melodické* (60); *tagže i ten co to gdo to neumňel tak vlastně / si mohl zaspívat víš ↑ / f tom bil ten smisl ↓ / Źa ti teksti bili jednoduxe návazné Źa řsexno se to tíkalo / @ prostředě Źa // tobo / př + zemědělství Źa láska Źa přirodi Źa tag dále ↓* (67).
- p) Např. *ale }54 pravda je ta že ' Źoňi ' tebdi / se to Źučili naspamňet řsexno ↓ / Źoňi si to nezapisovali → / {55 Źa předávali si to Źústňím podáním ↓ }55 tagže Źuš Źod dectví se to Źučili řsexno {56 naspamňet ↓ / rozumíš ↑ /* (54).
- q) Např. *jednak te drbe že d + }36 d + děláš řpa + řpatně Źa pak se dříví že lidi mu Źotxázijou ~ že nevíjou ~ co dál nebo / si mi + si mi + // +slijou ~ že se to vivíjí jiním smňerem → neš si Źočekávali → {37 Źa tak no ↓* (25); *přemířim → // proč Źon to tag delá → jes + i to je zámňer ↓ jes + i to jako delá že nejdříf → / Źat si to*

skusíme jag bu + jak to budeme dělat ↓ *jag budem + vipadat* ↓ *jak to cítíme* ↓ {38 *pa* potom teprve začne → (26); *gdíš to pak }74 porovnáš s tím mixalem* → *ŕi na tom videu že tam {75 vidíš že → / }75 že to je úplně o něčem jinem* ↓ *řona to cvičí: jag gdibi bez duše* ↓ / (92).

- r) Typicky např. *víš jako }30 zrixlujou_~ zrixlujou_~ zrixlujou_~ že jo* ↑ / {31 *furt rovné záda / }31 kolena kolena řúplně řoňi jdou_~ řúplně do spodňích polox jo* ↑ (16).
- s) Velmi časté je v textu prostě navazovací *tagže*, frekventované jsou dále spojky *a, aji, ale, že, když, protože* (v modifikacích typu *pže*) – jiné, specializovanější spojky se vyskytují zřídka.
- t) Příklady: *tak nevím jestli to mňel bíd zámjer* (místo obvyklejšího *zámňer* – 23), *řa pak se dřví že lidři mu řotřázijou_~ že nevijou_~ co dál nebo / si mi + si mi + // +slijou_~ že se to vivíjí jiním směrem* → *neř si řočekávali* (typicky moravské formanty slovesných tvarů 3. os. pl. prez. na *-ijou* – 25), *s řsichologického bledřska* (zkracování „periferního“ vokálu *é* ve formantu – 29); *to je právjje vono že* → (proteze, kterou uživatelé češtiny podvědomě, ale ne zcela přesně přisuzují spíš mluvčím z Čech v užším smyslu, tj. uživatelům běžně mluvené češtiny „západního typu“ – 35); *že bi nám pustil něco abi + / řabizme trořku viděli jak* → / *jak co řa jak* ↓ (*abizme*: asimilace znělosti typická pro běžně mluvenou češtinu „východního“ typu – 35), *rozumíš* (zkracování *í* ve formantu, obvyklé nejen na Moravě, ale i v Čechách, zejm. severovýchodních a středních – 41), *řuž bil tak rozebranej* (český a středomoravský formant dlouhých tvrdých adjektiv – 52); *řa budeř budeř prostě s řema mňixama tam řit* (koncovka *-ama*, obvyklá v instr. pl. v běžně mluvené češtině všech regionů kromě nejvýchodnějších – 76); *řa může se mňe stat že že mňe vipadne ten další cvik* ↓ (*stat*: „moravské“ krácení i jiných vokálů než *í, é a ú* – 97); *já mužu zacvičit jinej k + erej mám ře ř pamněti / naxistané* → / *jo* ↑ (101 – navíc *zacvičit něco?*); *ale já xcu říci* → // *já xci říci jenom že řona je mlatři* → (nepřehlasovaný vokál ve formantu – 116); *já vím jak ři ruki + dou_~ po sobje* (nom. pl. *ruki*: inovace v běžně mluvené češtině „východního typu“ zobecněla – 118); *viž* ↑ *já + sem tam poxopil právjje tu miřlenķku* → (*viž* ↑ *já*: „moravská“ asimilace znělosti před nepárovým konsonantem – 41).

2 Pracovní telefonát

- a) Kontakt je udržován především oslovením (*oldřixu* – 7; *vladane* – 8, 14), explicitně též replikou *ano moment* (osoba předávající sluchátko – 4) a vůbec přitakávacími částicemi (*ano, jo*). Funkci kontaktní, totiž signálu s významem „teď poslouchej, co říkám“, může mít i častá „operativní“ formule *prosim ře* (typicky v replice 14) a dále opakování všeho důležitého, co bylo/je domluveno (repliky 11, 12 a 13).
- b) Eliptické *dobří den beránek* (1), *nazdar beránek* (7) a *kardař* (6) má funkci formule zahajovací, naopak ukončení hovoru je signalizováno „resumující“ replikou *no tag dobře tag zřitra ř osum u řprářce* (13) a pozdravy (*tak na řxledanou* – 17; *nazdar na řxledanou* – 18). Podobně by jako signály, že dialog končí, mohly fungovat i rozmanité další výpovědi (jako *jo tak sme domluveňi; tak řajn zuzi ráda sem ře řlišřla* apod.).
- c) Repliky v dialogu vedeném telefonem jsou asi o 30 % kratší než repliky v dialogu, který se odehrává „tváří v tvář“ (délka replik však silně závisí na individuálních vlastnostech komunikujících, na tématu aj.).
- d) Parataxe, hojnost asyndeticky spřažených vět (typicky v replice 7), opravy (*já ře ř jednu po jedné bodřně bix vodjel* – 14), nedokončené výpovědi (*ale řeķon a řam kalouseķ... – 7*), hojnost deiktik, mj. ve funkci shodného atributu, např. *ten návrx ře vaří řmlouvi* (7), dále částice vyznačující např. začátek výpovědi (*no bodř se řák ř osum bodřin* – 11; *no tag dobře tag zřitra ř osum u řprářce* – 13).

- e) Lexikum je veskrze spisovné (o problematice nespisovného lexika, či spíše o „dojmech“ v této oblasti, jsme pojednali už jinde – Bláha 2009, 20), výjimkou je nespisovné *tetkon* (7), ale *tetka* (resp. *tedka*) je ve *Slovníku spisovné češtiny* (s. 445) klasifikováno jako hovorově spisovné. Flexe je v tomto krátkém textu spisovná, někdy možná i pod vlivem neběžného charakteru lexika (*do farmakologického ústavu* – 14; nezúžené *é* zachováno asi proto, že jde o termín) anebo z mimoděčné potřeby udržet vyšší, ambicióznější úroveň komunikace (*po jedné bodičce* místo očekávaného „západního“ *po jední* – volba spisovného tvaru může vyplývat z faktu, že se tvar objevuje ve výpovědi s funkcí „žádost“). Jevy zvukového plánu jazyka: zcela spisovná je např. variantní, „západní“ výslovnost konsonantické skupiny *sb* jako /sx/ (*na sxledanou* – 17 a 18) nebo výslovnost číslovky *osm* s vkladným vokálem (*osum* – 11, platí i pro *sedum*, výslovnost *sedn*, *osn* je však nespisovná a příznačná pro běžně mluvenou češtinu „východního typu“), jako hovorově spisovné může být hodnoceno „obnovení“ nepřehlasovaného *u* po měkkém konsonantu (*děkuju* – 5, 16). Nespisovná je diftongizace původního *y* v *ej* (*bejt* – 12), charakteristická pro běžně mluvenou češtinu „západního typu“, resp. pro tzv. obecnou češtinu, a (historicky) též pro středomoravská nářečí (*mlýn* > *mlejn* > *mlén* po opětovné monoftongizaci). Rovněž „západní“ proteze před *o* je nespisovná (*vo tom* – 7; *vomluvit*, *vodjel* – 14), totéž platí i o redukci kvantity typu *prosim vás* (3), *s tím*, *s ním* (7), *mužu* (14) a o redukci typu *ňák* (11).

3 Chat

- a) Znaky „psané mluvenosti“ – rychlá produkce replik (obvykle) bez možnosti korigovat text, střídání partnerů v dialogu (jen o málo pomalejší než v dialogu mluveném), ale také simultánnost produkce replik, narušující někdy jejich soudržnost (viz repliky 54–57), též dodatečné rozšiřování výpovědi, někdy v důsledku technických vlastností média (viz zde např. repliky 43–45). „Mluvený“ charakter je posilován také implicitností a eliptičností výpovědi (*Jedna kofola a čaj*;) – 32; *Chutnal?* – 36; *Docela mazec*;) – 52), přítomností typických „mluvených“ částic a citoslovcí (*bm no to se Ti bude dobře spinkat*;) – 20; *tak ani ee* – 37; *Jéje..* – 42), dalších slov a tvarů charakteristických pro mluvený jazyk (*tož* – 46; *aby sme* – 58), výskytem kontaminace vazeb (*První pitvu se prý našli i tací* – 47) aj.
- b) Fatická (kontaktní) funkce jazyka – využití jazyka k udržení nebo modifikaci vzájemného kontaktu mluvčího a posluchače, k posílení jejich pozornosti a chuti komunikovat. Emotivní funkce jazyka – využití jazyka k vyjádření emocí a postojů, typicky právě v emotikonech a vkládaných obrázcích, též barvou textu, „nenáležitým“ užitím kapitálek, zmnožením interpunkce (obojí může být výrazem emfáze) aj.
- c) Běžné denní potřeby činnosti, např. jídlo (*Celý den jsem nic nepozřela*:(– 19 a dál), nepřítomní uživatelé (*Oslavenkyně studuje se Zbyňou zubařinu*;) – 38), srazy (*V hospůdce jsme byly*;) – 31), škola (*Drubá, co studuje nějakou sociální pedagogiku...zas říkala, že umí dávat klistýr*;) – 55) a typicky též problémy s médiem a s textem vůbec (viz např. „metatextové“ repliky 23–25, 29, 33–34).
- d) Emotikony – ;) :) :-\ O:-) :(, sloužící k doladění smyslu výpovědi (*Popisovala pitvy:D* – 39), některé signalizují kontaktní smích (např. 14 nebo 56). Emotivní a fatické funkci komunikace slouží též obrázky vkládané do textu (❤ – 2, 15, 🍷 – 35).
- e) Skutečnost, že text vzniká rychle a jeho komunikační cíle jsou jednoduché (tj. nesleduje se vyšší komunikační cíl jako ve většině textů „opravdu psaných/písemných“), je v pozadí mnoha překlepů (*JSme, no*;) – 3; *až teD* – 23; *vkastně* – 27) a prohřešků proti pravopisným konvencím (*Jakto?* – 21, *Ještěže* – 40; malá písmena na začátku repliky aj.). Stejně pozadí má i „ekonomické“ nevyužívání diakritiky, ačkoli je jinak dostupná (ukázkový text je v tomto smyslu netradiční, protože diakritiku užívá).

- f) Např. *mmnt* („moment“ – 18), *Nj* („no jo“ – 46). Jde o zkratky grafické, iniciálové, ale nerespektující pravopisné konvence (v elektronické komunikaci je vůbec velmi častá i neologie – v oblasti zkratk i jinde).
- g) Limit 200 znaků na jednu repliku, přetíženost média, přerušování spojení („spadnutí internetu“).

4 Zprávy SMS

- a) „Mluvenostní“ jevy – částice (mj. iniciálové, např. *tak*, *no*, nebo částice strukturující text, např. *jinak*) a citoslovce (*Tak mi Petra nese nějak pěkně texty* – 1; *No, to ja z blavy vubec netusim* a *Sakra. Tak ja to nějak zvladnu* – 3; *Milacku, tak Veronika ceká druby mimco:-)*, *jinak jsem vyřídila pani Posp.* – 19; *Pyyylaaa* – 4). Ze syntaktických jevů: dodatečně připojované výpovědi (*Jo, postoupili jsme do finale Orl. spagatu.* – 4), eliptičnost (platí např. pro „omluvné“ zprávy 6 a 7 – *Zatim díky*). Morfologické a další „mluvenostní“ jevy viz v bodu e).
- b) Opět zejm. emotikony, ale také zvláštnostmi grafiky (např. *Suppeer!* – 2; týká se též interpunkce: *Pyyylaaa!!!!* – 4).
- c) *Drz se!* (2 – „úsměv jako posila“); *Tak jsi to smazal:-)* (5 – „není to žádná katastrofa“); *Tato, vem decko a podte dom. Mama:-)* (16 – „už se na vás těším“); *...nebo se vyrobí zvlášt vina a ty se teprve pak smichaji?:-)* (18 – „to jsou otázky, co?“); *Veronika ceká druby mimco:-)* (19 – „mám radost“). Také v SMS zprávách se výrazně projevuje fatická a emotivní funkce jazyka (v plánu lexikálním: *debil* – 10; *ozerem se* – 14; *mimco* – 19). Charakteristické (obecně pro komunikaci mobilním telefonem) je „kontaktní“ téma typu „kde právě jsi/jsem“ (11).
- d) Relativní technická složitost produkce zprávy („tupání esemesek“, zvl. pokud by mělo být užito i diakritiky – mění se ovšem s technickým pokrokem), malý rozsah komunikátu (160 znaků).
- e) Všeobecně platí, že se interpunkce používá spíš nesystematicky – zejm. z důvodu úspory místa, ale také proto, že jednoduše strukturované, „mluvené“ výpovědi nepotřebují být interpunkčně členěny. Z úsporných důvodů chybějí také mezery. Dále je tu typicky „elektronické“ *jaxe* a *paxe* (*A jaxe tvaril???* – 5; *Paxe fsiciii ozerem!* – 14), motivované opět úsporou místa a zároveň ozvláštňující text. Ozvláštňující efekt má i užití jiných jazykových kódů, zejm. angličtiny, ale zde (méně typicky) němčiny (*Danke danke* – 14) a prvků východních i jiných nářečí češtiny (*Tos uz idu* – 13; *fsiciii* – 14; *Ja* – 15), obojí vyplývá z individuálních vlastností komunikantů. Platí to i pro neologismy (*sranec* „obtížná zkouška, nepříjemnost“ – 14) nebo pro imitaci smíchu (*Mwbabababababa!* – 15) apod. Odchyly morfologické: *nic vaznybo* – 2; *zelenej koberec* – 19; obojí je důsledkem procesů ve fonologickém plánu češtiny, tj. úženi *é* v *í*, diftongizace *ý* v *ej*, bezprostředně je to pak motivováno faktem spontánní produkce textu; *zes me neimitoval* – 8; spíše (ale nejen) „východní“ redukovaný auxiliár *-s* u spojky, zde nepochybně i z důvodu úspory místa. Fonologické odchyly bez efektu ve flexi: „západní“ *prej* – 7; *zejtra* je spisovné, vzniklé přehláskou ze *zajtra*, to je pak kontrakcí ze *za jitra*.

5 Mail

- a) Jsou zde obvyklé (nikoli však závazné) zahajovací a ukončovací formule – pozdravy (*Aboj* – 1; na rozdíl od klasického dopisu je možné mail poslat zároveň několika příjemcům, také proto zde chybí oslovení) a přání na závěr (*preju bezkebo dne* – 83). Shoda je též v uvedení data (v mailu je uvádí program – 22.2.2006 14:53:30), které text zařazuje do časových souřadnic. Podobně jako dopis, i mail

nežřídka obsahuje odkazy k předchozím textům (řádek 10 a 11 – *To jest info pro ty, kteří se ptali, jaky to vcera bylo s Mikesem*). Pokud jde o způsob produkce a příjmu textu, je mail operativnější než dopis, „repliky“ se tu mohou střídat často (i mnohokrát za den), ale přece jen ne tak rychle jako např. u chatu. Proto jsou mailové „repliky“ delší a „monologičtější“.

- b) Globálně jsou to především omezené možnosti formátování textu (málokdo používá v mailu odstavce, jakkoli zejm. v pracovní komunikaci pomáhají k větší přehlednosti textu), dále jistá „časová tíseň“ při produkci (nebezpečí, že vinou technických potíží v síti dojde ke ztrátě textu). V úžeji „jazykovědném“ smyslu může být (jistým) problémem omezené užívání diakritiky (nebo vůbec její neužívání – možné technické potíže při náležitém zobrazení diakritiky u příjemce). A samozřejmě tu existuje rozpor mezi „mluvenou“ produkcí textu (parataxe, asyndetičnost, dlouhá souvětí – např. souvětí na řádcích 20 až 26 má čtrnáct vět) a jeho „písennou“ recepcí – zde jsou k pochopení smyslu výpovědi někdy nezbytné emotikony a další specifické grafické prostředky. Výhoda mailu spočívá ve zmíněné operativnosti – podobně jako v komunikaci mluvené (a na rozdíl od dopisu) je tu možno hned reagovat a zpětně se na cokoli „doptat“ komunikačního partnera.
- c) Vedle výše zmíněného sklonu k parataktičnosti a asyndetičnosti jsou spíše „mluvené“ např. jmenné věty (*Vida – 27; první dotaz: zda mi vadí byt v Okrs – 60; Kruci, jak to rict, ze trochu jo – 61; Vytecne! – 70; ryma, bolavej krk a sireny, pro zmenu – 77*), dodatečně připojené výpovědi uvozené spojovacím výrazem (*Z ceboz plyne i to, ze celej vcerejsi spolecnej vecer a noc staly za drek – 8 a 9*).
- d) Příčiny jazykové stylizace autorky spočívají nepochybně v dojmu, že existující jazykové prostředky nejsou s to obsloužit její komunikační potřeby, a navíc v autorčině přirozeném tíhnutí k originalitě a expresivnosti projevu. „Dešifrací“ autorčiných neologismů (i archaismů, které užívá) ztěžuje absence diakritiky – *tut* (2, pravděpodobně *tut* – deiktikum *tu* s archaickou příklonnou zdůrazňovací částicí *-t*), *zvedela* (6 – *zvěděla*; mimo to úspornější, protože kratší než *dozvěděla jsem se*), *to jest info* (10), *lec* (28 – spojka *leč*) *brat* (34 – slovakismus); *s tou ex-potencialni svagrovou* (35), *kurvici* (41 – snad *kurvíci*), *pazgrivec* (46 – *pazgřivec*), *jezdit nekoherentne tam a zpet* (57 – „zbytečně“, „neprakticky“), *nuz su teda zvedava* (71), *Inac* (71 – *ináč* „jinak“), *v rit ukusit* (74 – *v řit se ukusit*: frazeologismus obvyklý na Valašsku, zde ve smyslu „hrozně se nudit“), *pesimisticky skrek* (83 – *skřek*), *zbnuslo* (84). Zajímavá – a v souladu se zjevnou filologickou aktivitou autorky – je tu metajazyková poznámka *ten se dostal na sestí (nebo zcesti?:)* (28), mimoděk dokumentující „mluveně-psanou“ přechodnost mailu jako textu.
- e) Lexikum – expresivní výrazy: *na furt* (6), *staly za drek* (9 – obojí germanismus), *takovej povl* (19), *mrda* (35 – užití vulgarismy podstatně zužují okruh příjemců textu, mimo soukromou komunikaci jsou nepřijatelné), *busem* (54 – motivací je opět spíš úspornost), *pac* (63 – *poněvadž*, táž motivace; v mailch, SMS zprávách i jinde obvyklé, podobně jako nářeční *bo* „protože“), *opruz* (80), *machbrit* (*machřit* místo obvyklého *machrovat* – záměna formantu má efekt morfonologický, tj. alomorf *machř-*; u přejatých slov je alomorfie velmi často zdrojem expresivnosti, tak i zde), *bezcejc* (84). Morfologie – převážně v důsledku spontánní produkce textu (a k posílení expresivnosti): *spolecnej vecer* (9), *to bnusny prase* (16), *naky knihy* (75), *plaval kraula vsema koncetinama* (77), *preju bezkebo dne* (83 – „valenční archaismus“).
- f) Vedle „smajlíků“ je zde nápadné zmnožení interpunkčních znamének v citově vypjatých výpovědích: (*ti dva spolu uz taky par let bydleli a vypadalo to na furt..*)!!!!!!! (5–6); *on jen civi na olympiadu??!* (64); „Smajlíky“ – *na sestí (nebo zcesti?:)* (28 – signál jistého odstupu od otázek tohoto typu); *ze bych se sparila s Honzou!!! :-EEEE* (45 – „děs“); *koncime dnes o pul osme. :-((((* (82 – „znechucení“).

6 Dopis

- a) Konvencí (a někdy i státní normou) dané prostorové rozvržení textu – vpravo nahoře údaj o místě a času (*V Třinci 16. 9. 2008*), oslovení na začátku, členění textu na odstavce podle témat (zvláště patrné v řádcích 17–21), event. další (závěrečný) pozdrav a podpis na konci. Obecně je tu tedy patrná tendence k promyšlenému a strukturovanému vyjadřování.
- b) Odkaz na předchozí „repliky“ – *Nedávno jsem četl Tvůj dopis (staršího data), kde píšeš... (5)*, perspektiva dalších replik v budoucnu (i mimo dopisní styk) – *Ale o tom až při osobním rozhovoru (21)*.
- c) Úvodní pozdravná formule (*srdečně zdravím Tebe, Věrku i celou rodinu – 2*), metatextové poznámky (*Nejprve k tomu hlavněmu, to je k tomuto dopisu – 3; To je vysvětlení jedné věci – 8*), formule na rozloučenou (*Zatím se mějte bezky a vzpomínejte – 21*).
- d) Užité stylové prostředky jistě závisejí na individualitě autora. „Prostor k míšení stylů“ je dán zejm. subjektivností (osobního) dopisu jako textového žánru – lze tu pozorovat průnik prvků připomínajících styl administrativní (*to je k tomuto dopisu – 3; knihy, které jsem pro nedostatek času zanedbával – 10*) a některých ozvláštňujících obrátů z autorova idiolektu (*výplod – 6; vařit nelze ze vzduchu – 13; nosič břemen – 14; různé tablety..., které vesele konzumujeme – 15*).
- e) (Autorův) mluvený jazyk připomínají prvky jako *Tvůj dopis..., kde píšeš...* (5, místo spíše „psaného“ či „písemného“ flektovaného *v němž* nebo *ve kterém*), dále *tak na Tě nalébal, ať mu ji necháš* (7, krátká podoba osobního zájmena) a časté užívání „mluveného“ spojovacího výrazu *takže* (3, 8, 12, 18).

7 Kázání

- a) Např. kazatelova konstatování, bezprostředně navazující na řečnické otázky, která problém „stahují“ z obecné (etické, teologické) roviny do roviny osobní – *Bůh je ve všelikém soužení pomoc vždycky hotová, to je vaše osobní a moje osobní zkušenost víry (27); Tato Kristova prosba ať v nás rezonuje (42); tehdy slyšíme Kristovu prosbu za nás osobně (45)*. Persvazivní funkci slouží samozřejmě i další prvky výstavby textu – zmíněné řečnické otázky, výčty, doklady z autorit (především z bible).
- b) Relativně jednoduchou, jakoby mluvenou stavbou věty a souvětí, která posluchači umožňuje dobře se orientovat v plynoucím textu, rovněž opakováním téže myšlenky v různých formulacích („hledání výrazu“ – *Ale něco v tom obraze nebraje, něco mě v něm ruší a něco mi tu vadí, 13; ...kdy jsme jako předmět pasivně nesení, přenesení, donesení – 21*), paralelismem ve výstavbě výpovědí (*...nezanechal po sobě Jób, nezanechal Ježíš, nezanechali křesťanští mučedníci, nezanechaly oběti druhé světové války, nezanechali věřící a nevinní lidé v komunistických věznicích po sobě žádné vlastní stopy? 16–19*), samozřejmě i využitím příběhu (rozhovoru člověka s Bohem) jako úvodu do „problematiky Boží pomoci“, dramatizací celého textu (oslovení postavy z evangelií, jako by byla přítomna: *Šimone, ty z Kyrény, jdi a pomoz nést – 34*) a rozvinutou obrazností (*...a kolem se válely jen zbylé cáry z jeho slavného oděvu, o který římská vojska bráli v kostky – 37; ...ve středu kříže a v hlubině života... – 46*).
- c) Kromě výše uvedeného a ilustrovaného tu jsou nejnapadnější řečnické otázky (*Je tomu skutečně tak? – 15; Byl Ježíš svou křížovou cestou nesen na Božích rukou jako nějaké děčko? – 19*) a odpovědi (*Ano, to je bezký průměr a obraz... – 11*).
- d) Odkazem na společné znalosti (s oceněním posluchače: *Možná jste někdy slyšeli či četli duchovní průměr, který je známý jako „stopy v písku“ – 1*), zahrnutím kazatele i posluchače do jednoho „agentu“ za využití 1. os. pl. (*Položme vedle sebe dvě významné skutečnosti – 23*), přímými odkazy na posluchače (*...to je vaše i moje osobní zkušenost víry – 27*).

- e) Nezbytné zakotvení kazatelského textu v bibli – „*Bůh jest naše útočiště a síla ve všelikém soužení pomoc vždýcky hotová.*“ (25); „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?*“ (30). Dále je tu patrné zajímavé postupování parafrází výroků biblických postav s „vypravěčským partem“ kazatele, které připomíná citace přímé řeči v běžně mluveném jazyce (... *on by asi zpochybňoval moji odvahu a chrabrost, to nejdůležitější není tvé odhodlání, ale to, že já jsem prosil za tebe, aby nezbyhynula víra tvá,* 39–41).
- f) Iluzi mluvenosti buduje autor především syntaktickými prostředky – hojnou parataxí, stíráním (jednoznačných) hranic syntaktických jednotek, např. parcelací (*Po její větší část vedou pískem vedle sebe dvoje stopy. Ale jsou úseky života, kdy ten člověk vidí v písku stopy pouze jedny,* 2–4), mluvený jazyk připomíná i užití neslovesných vět (*Dvě pravdivé zkušenosti víry vedle sebe* – 32). Lexikální a morfologická stránka Karáskova kázání je (v této otiskované podobě) neutrální a spisovněčeská, tj. nikoli zjevně „mluvená“.

8 Televizní debata

- a) V replikách politika (Stanislava Grosse) je několikrát kontaktové *víte*, např. v replice 6 – *víte člověk může přemíšlet nad ledasčím* (zde je navíc i „kontaktový“ odkaz k jakýmsi společně uznávaným hodnotám).
- b) Moderátor: *ale si můžu říct* (= „posлуhač, volič si může říct“) // *nemlží ten gros a nesnaží se odvést pozornost a nesnaží se zakrýt své vlastní xibi* (11); *na to se tadi ptá mnoho diváků / například Miroslav Milata z Plzně / Jiří Fučíkovi a další* (16).
- c) Metajazyk v „partu“ moderátora: *zeptám se jinak* (5). V „partu“ politika: *já vám to řeknu jinak* (8); *gdíš se mě takto ptáte* (10); *já vám to řeknu takhle* (14).
- d) Moderátor zasahuje do politikova „partu“ nejen s cílem „pobídnout k výpovědi na určité téma“ (*mňel biste veřejnosti obhájit svoji důvěřibodnost s tím / že bi mňelo zazníť něco nového... čím biste začal? – 1; tak přemíšlel nebo nepřemíšlel? – 7*), ale i s cílem právě opačným (*promiňte / ale to už sme slišeli – 3; to nejsou otáski stanišlava grose / to sou mé otáski – 24*).
- e) Užívá se terminologie politické a administrativní, zde např. *rezignace* (5), *interpelace* „oficiální písemný dotaz, zpravidla protestní“ (16), a právní (*ručitel* – 16). Mezi publicistiku lze řadit oblíbené adverbium *řádovje* (*ale mislím že řádovje to bude kolem desítek tisíc korun – 20*), frazeologismus *přistoupit na argumentaci* (11), *být rád za něco (a já docela sem rád za tento serijózní rozhovor – 17)* nebo *vyloučit variantu* (13) či frekventované výrazy *kauza*, *rekapitulace* (obojí 2), *mocenské skupiny* (9), *indicie* („příznaky budící dojem/podezření“ – 13, 15) a *kampaň* (23).
- f) Jde zejm. o slovosledné „anomálie“, v mluvené češtině ve skutečnosti běžné, jako např. poloha příklonného *si* (*ale si můžu říct – 11*), koncová („dodatková“) poloha adverbia (*to xci po vás konkrétně – 15*). V běžně mluveném jazyce má svůj původ částice *tak* a *no* s funkcí vyznačit začátek výpovědi (*tak nejdříve to / že se na grose něco najde – 18; no tak jelikož to bilo v minulém roce / tak to se přiznává až fčervnu tohoto roku – 22 a jinde*).

9 Psaná publicistika

- a) Zásadní (nové) informace přináší už titulek (*Muž v rukavicích a masce čerta se pokusil vykrást restauraci – 1*; dále viz zde sub b). Nápadné a v publicistických textech charakteristické je též předřazování rématu před téma, navíc ve výpovědích s velmi rozvitou strukturou (*Lbostejný vůči zvuku rozbitého skla nebyl 30letý muž – 2*).

- b) Titulek má zpravidla popisný ráz a je formulován tak, aby čtenáře zaujal (*Ojediněle přebáňky. Ale kde? Aneb jak rozumět slovníku meteorologů* – 23), pasáže vtištěné odlišným typem písma, např. kurzívou (viz v textu řádky 2–7), informaci z titulku rozšiřují a zbytek (hlavní tělo článku) ji pak rozvede a „dopoví“. Mezititulky (*Jak moc a jak dluho prší* – 46; *Poloby vyšší, nižší i horské* – 60) a odstavce mají usnadnit orientaci v textu a v informacích, které přináší. Důležité termíny mohou být vyznačeny jiným řezem písma, např. tučně (71 až 73, 79), a také barevně. Informaci dotvářejí údaje o místu, datu a hodině vydání článku, příp. jeho aktualizace (8, 24 – platí zvlášť pro publicistiku internetovou) a značka autora, resp. zdroje (90).
- c) Typicky v citacích, např. *Oblačno až polojasno, místy přebáňky, ve vyšších polohách sněhové* (26) nebo „*Takový bouřkový oblak obsahuje velké vodní kapky i ledové částice, z nichž mohou vzniknout obrovské kroupy,*“ vysvětluje Dvořák (51).
- d) Např. *střelbbitě předal* (9); *rosničkáři* (34); *že se tím míní* (79), *leckoho zvědavého* (83); aktualizací frazeologismu je *osminka k osmince* (68).
- e) Běžnou personifikací je např. *noc ho (rozuměj den) střídá v sedm večer* (76).
- f) Přiblížit text čtenáři mají (vedle prostředků uvedených zde sub c, d a g) frazeologismy jako *vedro k zalnutí a lije jako z konve* (25), výrazy převzaté z tzv. hovorové vrstvy spisovné češtiny (*jak moc* – 46), včetně neslovesných vět (*Nikoliv nutně* – 35).
- g) Vedle prostředků uvedených výše mají potřebný kontakt zajistit různé způsoby (nepřímé) identifikace čtenáře s osobami, o kterých se píše, viz např. typické „motivační“ „*Jak dneska bude?*“ *ptají se každé ráno miliony Čechů* (29). Podobně funguje užití 1. os. pl. (*Vědomost, že mohou ve vyšších polohách být srážky sněhové, teď příliš neuplatníme* – 61) a 2. os. pl. (*Jak je ale možné, že u vás neprší, když jste si v předpovědi přečetli, že bude pršet na celém území?* – 33; *Pokud chcete zkoumat, zda jim předpovědi vycházejí, měli byste svůj teploměr umístit do dvoumetrové výšky* – 77).
- h) Z jazyka právních textů jsou převzaty např. termíny *odcizený* (10), *přečin* (13), multiverbismy *trestní stíhání* (13), *nepodmíněný trest odnětí svobody až na dva roky* (14 – zde jde o ustálenou formuli, komponovanou z více multiverbismů), též slovesné, např. *vykonat trest* (15). Z profesního vyjadřování policistů pochází sloveso *zajistit* „zatknout“. Z odborného jazyka jsou převzaty meteorologické (a geografické) termíny jako *polojasno* (26), *troposféra* (50) a multiverbismy jako *úbrn srážek* (47), *nadmorská výška* (63) nebo *střední poloby* (64).
- i) Příkladem může být formulace *jedna z restaurací v Ostravě-Porubě* (17), v jistém smyslu „krycí“ (protože deagentizační) účinek má i pasivum: *škoda na majetku byla předběžně vyčíslena...* (19), *toto dělení se používá, pokud...* (66).
- j) Polovětná konstrukce s deverbativním adjektivem: *Intenzita srážek se měří v milimetrech vody napršených za hodinu* (53). Souvětí s nepravou větou vedlejší: *Červenec je ve střední Evropě statisticky měsícem s nejvyšším úbrnem srážek, přičemž jejich intenzita závisí na druhu oblaku* (47–48); *...do dvoumetrové výšky (což je samozřejmě jen jedna z podmínek)* (78). Souvětí s přípustkovou větou vedlejší: *Ačkoliv existence stupnice síly větru je dobře známa, leckoho zvědavého při čtení výstrah napadne, jak se definuje náraz větru* (83–84). Konstrukce se (simulovaným) přípustkovým vztahem: *Policie již zabájila trestní stíhání muže pro přečin krádeže, přitom muž již byl pro obdobný čin v posledních třech letech odsouzen* (13–14).
- k) Nápadná „modálnost“ publicistického textu souvisí s povahou informací, které přináší – jde často o informace velmi aktuální a přirozeně podléhající změnám (resp. modifikacím), navíc tu jde často o interpretace a typicky se objevují také prognózy budoucího vývoje. Kondicionál tvoří v publicistických textech (podle údajů získaných z korpusu SYN2005) 2,70 % všech slovesných tvarů (v textech administrativních je to pouze 1,25 %). Vedle kondicionálu slouží k vyjadřování modálních odstínů – v publicistice velmi příznačně – konstrukce s modálním slovesem *mít* (*podezřelý...*

měl na jízdě kole sledovat vhodný objekt ke spáchání činu – 21) a muset (možná vás překvapí, vás překvapí, že to nemusí platit pro 23 tisíc kilometrů čtverečních – 35) a konstrukce s modálními predikativy (nelze říct – 30).

- l) Podle korpusu SYN2005 mají číslovky v publicistických textech frekvenci 3,25% (v běžně mluveném jazyce je podle Šonkové jen 1,42 %). Nápadná frekvence číslovek je dána povahou textu, přinášejícího rozmanité kvantitativní údaje – mezi čtvrtou a pátou hodinu ranní (3); ve výši zhruba 7 000 korun (19); 23 tisíc kilometrů čtverečních (36); na 50 až 69 % rozlohy (42); 2,6–8 mm (54).
- m) V textu je překlep po zaslechnutí řinčení skla mezi čtvrtou a pátou hodinu ranní (3), kontaminace vazeb škoda na majetku byla předběžně vyčíslena ve výši zhruba 7 000 korun (19); škoda byla vyčíslena na vs. škoda ve výši) a slovosledně ne zcela vhodná formulace Červenec je ve střední Evropě statisticky měsícem s nejvyšším úbrnem srážek (47 – lépe: se statisticky nejvyšším úbrnem srážek).

10 Esej

- a) Publicistické vyjadřování připomíná už nadpis (*Chvála předsudků*), který má zároveň i literární konotace (odkaz k satíře *Chvála bláznivosti* Erasma Rotterdamského), a dále obraty jako *karamboly dějin* (6), *řádnou porci dobré nálady* (7), *slovo Geschichte má v češtině svoji filozofii* (8), *Věci jsou, jak jsou* (29), *negativa* (36). Z odborného stylu autor čerpá termíny (*smysl dějin* – 10; *vrásnění* – 15, *bytí o sobě* – 32), na pomezí odborného a administrativního stylu je termín *Má dáti* (11 – z oblasti účetnictví). Umělecký styl proniká do Grušova eseje obraty jako *v mocném moři* (15), *co pěly Sírény* (18), *k železnému klidu* (21) nebo *černé sukno* (28 – rozumí se: kněží).
- b) Zejm. nezastíráním individuality autora, jak by tomu bylo v odborném nebo publicistickém (neanalytickém) textu – naopak, užívá se 1. os. sg. (*Nechci tomu říkat nedostatek míry* – 14; *Léta jsem pátral, která negativa se nám připisují nejvíc* – 35). Subjektivní ladění textu vyplývá i z užitého lexika, které nezřídka už samo o sobě do textu vnáší hodnocení popisovaných jevů: *štoural-optimista* (13), *trochu bñidopich a trochu kutil* (24), *...a pánbu? Hlavně čumí* (27) a z některých – možná autorských – neologismů (*nadprostředně* – 5; *...jak si doobstarat trochu vezdejšku* – 32).
- c) Prvky mluveného jazyka jsou využity pro zvýšení dojmu „přátelského rozhovoru“ autora se čtenářem – z prostředků syntaktických je užito posouvání rématu výpovědi před téma (za současného využití „mluvených“ deiktik – *Samozřejmě je mám rád, tyhle Čechy dneška*; 3) a jmenných vět s „mluveným“ slovosledem (*Masaryka třeba nebo Havla* – 19). Morfologické odchylky se objevují v citaci přímé řeči – „západní“ elipsa auxiliáru (*...my to ale zmákli* – 22) a adjektivní formant s výsledkem úženi původního é (*No vlastně to nebylo tak strašný* – 21). Nápadnou iluzi mluvenosti vytvářejí pak prostředky pojmenovávacího plánu, především frazeologické (*To se jeden musí umět obánět* – 25; *Vidí hned, jak na ně* – 30; *To leckoho míchne* – 33).

11 Próza

- a) P. Hůlová patří k prozaikům jazykově velmi aktivním – za autorské neologismy, sloužící vesměs k charakterizaci „profesního“ života, o kterém autorka pojednává, lze považovat *přípodržíje a připodržování* (7), *pletička broskvička* (9 – deminutiva, která primárně slouží k „zjemnění“ pojmenování, mohou sloužit i k právě opačnému účelu, totiž k ironizaci a k dalším typům „negativizujícího zacházení se skutečností“), *témátko* (10 – podobně), *trápíčkují* (13 – autorská „kontaminace“ dvou slovních základů), *zandávadlo* (32), *digistrojek* (37 – hybridní kompozita, dříve periferní a odmítaná,

se v současnosti značně šíří; přesto je uvedené kompozitum nápadné právě svou hybridností) nebo *tiktakat* (38).

- b) Aktualizaci jako jednomu ze základních rysů literárního díla může sloužit také zapojení jazykových prostředků z jiných funkčních stylů – účinné jsou v textu P. Hůlové např. obraty administrativní *možnost stálého profesního růstu* (7), *platový růst či pokles* (16) a nápodoba typicky „obchodního“ slovosledu v názvu kosmetického produktu: *Nivea noční mastný krém* (27) – tyto prvky mohou dotvářet čtenářovou představu o klíčové postavě příběhu (vypravěčce), která sama sebe prezentuje jako obchodní artikl, a svůj profil dotváří i užíváním termínů (původně) odborných, jako je *felace* (2), prostředků připomínajících slang: *rád do nich bude zandávat* (11), *témátka ... je pokryté* (14), příp. též záměrným užitím archaismů, resp. historismů jako znaku „uměleckosti“ textu: *přikvačí si to ve svých škorních* (6). K výraznému zapojení lexika běžně mluvené češtiny viz zde v bodě d.
- c) Především užitím 1. os. sg. („ich-formy“ vypravování), která koresponduje s faktem, že text je vlastně záznamem toku vypravěččiných myšlenek, místy přecházejícího do dialogu se čtenářem (... *ale vy víte...* – 40). Fakt, že 1. os. už sama ze své podstaty implikuje subjektivnost, mj. otevírá pole volnějším zacházení se stylem (viz předchozí i následující bod).
- d) Na úrovni lexika lze jako (alespoň) hovorově spisovné (vždy však při vědomí vratkosti termínu „spisovné lexikum“, viz např. Bláha 2009, 20) charakterizovat výrazy *byznys* (4), neosémantizované *nenaboní* (9) a *nefěr* (10), dojem „mluvenosti“ autorčina partu dotvářejí frazeologismy jako *nemyslí na zadní kolečka* (19), *aby rovnou nevylítly komínem* (22), „mluveně“ užití částice (*prostě nevydržím, no* – 3) a obraty typu *v podobě otázek otázek za á* (10). „Mluvená“ je místy i syntax: *Jenže namazat můj oltářík, co by tomu řekl ten andílek* (28); ... *zeptá se, cos dělala, no na tebe se koukám* (29).
- e) Zapojení metafor, přirovnání a dalších (de)poetizujících pojmenovávacích prostředků – *přikvačí si to ve svých škorních dřívě či později paní nuda* (6), *toble témátka vanoucí starobou a nespravedlností jsme již obírali* (10), *kdyby svatý dyndyndón najednou přišel* (21), *mé skvostné alabastrové tělo namažte jako mauzoleum Lenina* (33), *v podlouhlém kočárku pro dospělé na časový spínač* (36).
- f) Celkový podíl sloves na textu je (podle korpusu SYN2005) 22,25 % v textech prozaických a 15,81 % v textech publicistických. Příčinou vyšší frekvence sloves v próze je nepochybně dějovost (většiny) takových textů (v textech publicistických je dějovost potlačena ve prospěch popisnosti).

12 Poezie

- a) Volbou lexika odrážejícího emoce (*Procítit Paříž* – 5; *ó Bože* – 21) a příměrů, které k vystižení emocí slouží (*Uchopit svět jak červa mezi prsty* – 1; *Ponrava. Nabá, nabáčkovaná* – 10; *Svatých je kolem jako na orloji* – 24), a jiných prostředků, např. opakování (*Ona se bojí Bojí* – 26), a vůbec volbou lexika nikoli neutrálního po stránce významové i formální (*bartusí* – 15, *princátka* – 17). Mezi jazykem a skutečností je v básni jiný vztah než ve „věcnějších“ textech – vždy tu existuje široké pole interpretačních možností. Báseň je – ostatně jako i jiné umělecké artefakty – mnohovýznamová.
- b) Neobvyklá slovní spojení (věcně i jazykově: *Líbat habry* – 5; *Stalo se šero* – 13; *...jimž bylo dáno křičet* – 14), modifikace frazémů (*Schovat se do tmy pod židovský svícen* – 11) a neologismy (*nabáčkovaná* – 10; aktualizovaně se tu sugeruje fundace slovem *nabá*, resp. *nabáček*), hra s významem formálně podobných slov (*nevzdat svou moc pro nemoc* – 4), zapojování prvků z jiných kódů (němčina ve verších 7 a 8), a vytváření kontrastů (*Stalo se šero v parku Sanssouci* – 13; „světlé“ jméno zámku *Sanssouci* (francouzsky doslova „bez starostí“) v Postupimi zajímavě vybočuje z kontextu „temných“ slov *šero, vrána, křičet, bartusit* (tento kontrast samozřejmě nemusí pociťovat každý čtenář).

- c) Eufonie (v úzkém vztahu s významovou stránkou básně) se výrazně uplatňuje např. ve verších jako *Být, pobýt. Bít se, pít až do rána* (12 – výrazněji v přednesu, při němž zanikne grafický rozdíl mezi *i* a *y*), *stále v sále hartusí* (15) a *bosté posté povolují písty* (18).
- d) Poměrně vysoká frekvence sloves v poezii vyplývá z potřeby pojmenovat děje a stavy, které básník reflektuje, častý přezens je pak důsledkem „zpřítomňování“, aktualizace pocitů a myšlenek, příp. vůbec jejich nadčasovosti.
- e) Týká se především interpunkce, která v nebásnických textech odráží jejich syntaktickou a významovou strukturu. V textech básnických na sebe tyto úkoly berou jiné prostředky – text je organizován do veršů, slok aj., a smysl interpunkce, především čárky a tečky, se tedy ztrácí (*Stalo se šero Vitr vlaze val* – 19; zvláště když je začátek výpovědi navíc signalizován velkým písmenem). Proto interpunkce zůstává jen tam, kde slouží ke zvýraznění předělů (*Ich bin, wer ich bin. Ich bin Abasver* – 8), a samozřejmě tam, kde může posloužit k vyjádření komunikačních funkcí výpovědi (*Uchopit svět? Cba! Spíš být světem chycen!* – 9).

13 Drama

- a) Poznámky jsou stručné, někdy až eliptické (*vejde* – 6), a korespondují s jazykem postav, zejm. v jisté uvolněnosti vyjadřování („mluvený“ spojovací výraz *co*: *Žena 1, nejmladší, ještě dítě, co si braje s panenkami*; parataxe kombinovaná s „mluvenou“ deixí: *Nakonec ji dožene a vytrhne jí panenku z ruky, tou panenkou Ženu 2 bije, ta se směje...* – 34). Slovesa jsou ve tvaru přítomného, tzv. scénického (děj je prezentován tak, jako by „byl před očima“, např. *Otevřou se dveře a nahlédne Žena 2* – 1).
- b) Autorské neologismy – *blbka* (2), *panenková бухta* (8), frazeologismus *bloupá seš jak Kobra 11* (14). Známý i odjinud, ale málo častý, je výraz *paneny* (14).
- c) Kromě výše zmíněných neologismů, z nichž některé (*blbka*) skutečně imitují jazykovou tvořivost (pre)pubescentů, se dojmů, že jednající postavy jsou opravdu lidé nedospělí, dociluje i užitím hypokoristik (*Klárka* – 8, *Heduška* – 21), dále specifických frazémů (*Náhodou, abys věděla* – 14; *Není zájem* – 19) nebo frazémů převzatých z interakce rodič–dítě (*Můžeš říkat, co chceš, my tě neposloucháme* – 25) a také „nenáležitých“ spojení slov (*Mě kluci nebaví* – 17: *panenky* a *kluci* jsou tady vlastně převedeni na jeden jmenovatel, snad „něco pro zábavu“) a konečně též emfatického opakování, příznačného pro děti (*Stejně je mrtvá, mrtvá, mrtvá...* – 30).
- d) Lexikum – významově je spíše vágní (= rys mluvenosti), nápadné je dále množství částic (*Tak jenom, něco si vykládám* – 5; *To teda cítí* – 21) a deiktik (*A ta Heduška se tuble praštila, jak chodila s tou otočenou blavou, a moc plakala* – 25). Syntax – převážně „mluvená“ parataxe (*Moje spolužačka Klárka si taky přestala brát s panenkami a všechny je vzala a dala je do elektrický trouby a upekla je* – 8), chudý repertoár spojovacích výrazů. Morfologie a zvuková stránka – málo vyhraněná obecná čeština, resp. běžně mluvená čeština „západního typu“ v podobě akceptovatelné i v moravských městech (*Mě poslouchají, protože to s nima umím* – 7; *...a že je to moc dobrý* – 8; *Asi je slepej a blbej* – 15; *Protože seš ještě děčko* – 18; *To ste tři bláznivý* – 24).

14 Odborná studie

- a) Kromě odstavců, běžných (a žádoucích) i v textech s jinou funkcí (resp. v textech náležejících do jiných stylů), se v odborných textech typicky vyskytuje systém číslování (různě rozsáhlých) textových pasáží, které jsou pak díky tomu přesně strukturovány a hierarchizovány. Srov. „zastřešující“

odstavec na řádcích 1–6 (označený jako 5.) a odstavce „podřazené“ (5.1, 5.2) na řádcích 7–12, 13–18 atd. K prostředkům strukturujícím text náleží dále např. poznámky pod čarou a jistě titulky a mezititulky (studie E. Lotka, ze které je vybrána ukázka, má titul *Co odhaluje analýza neologismů v současné češtině?*).

- b) Převážná většina termínů má přejatý základ – *kompozitum* (10), *neologismus* (15), *prefixoid* (39), *flexivní* (2). Řada z nich má pak charakter sousloví, tzv. multiverbismů (nejčastěji typu „adjektivum + substantivum“): *slovtvorný způsob* (4 – multiverbismus zde umožňuje vřadit daný termín do systému termínů souvisejících – *slovtvorná třída*, *slovtvorný typ* aj.), *hybridní složenina* (22), *kořený morfém* (24).
- c) Odborný text navazuje na dosavadní „písemnou tradici“, tj. je součástí literatury na určité odborné téma a na tuto literaturu odkazuje – ve vzorovém textu se tak děje jednoduchými odkazy typu *Miřeta 1998* (5) nebo *Bozděchová 1996* (13). Na konci studie/knihy je pak seznam použitých publikací s úplnými bibliografickými citacemi (jejich podobu upravují mezinárodní normy ISO 690 a ISO 690-2). Zvláště závažné pasáže mohou být reprodukovány (viz citaci z recenze od M. Komárka na řádcích 16 a 17).
- d) Fakt, že osobnost autora stojí v odborném textu spíše v pozadí (srov. např. častý autorský plurál), není v rozporu s modalizovaností těchto textů – poznatky jsou tu traktovány objektivně (... *je známo, že v současné češtině složených slov přibývá* – 13; *Již z výše uvedeného je vidět, že velký nárůst složenin v současné češtině je výsledkem působení cizích jazyků* – 26). V případě, že by byl autor jako agens do textu zapojen výrazněji, než se jeví ve vzorovém textu, mohl by užít modalizovaných formulací jako *domníváme se*, *soudíme* aj.
- e) Na základě materiálu korpusu SYN2005 se jeví, že v odborných textech je frekvence substantiv 34,82 % a adjektiv 16,23 % (oba slovní druhy tedy tvoří 51,05 % textu), kdežto v textech prozaických je substantiv 23,61 % a adjektiv jen 8,01 % (úhrnně 31,62 %). Uvedené hodnoty však mohou být ovlivněny teoretickou bází a samozřejmě (možnými) technickými nedostatky korpusového manažeru.
- f) Zvýšená frekvence pasiva v odborných textech souvisí s výše naznačenou objektivizovaností těchto textů a s abstraktností témat, o kterých pojednávají (*Podstatně méně složených neologismů je utvořeno pomocí dvou domácích kořených morfémů* – 23).
- g) Složené přísudky typu *provést rozbor se* v této krátké ukázce nevyskytují, ale je zde – podobně jako v jiných odborných textech – mnoho přísudků jmenných se sponou (... *z celkového počtu 76 heslových kořených morfémů je až 57 cizího původu* – 27) a jejich ekvivalentů, srov. např. výpovědi s tvarem slovesa představovat ve funkci přísudku (*Explicitností svého výrazu ... představují kompozita ... výhodné a funkční pojmenovací jednotky* – 9), též *tvořit* (*Navíc tyto přejaté kořenné morfémy tvoří nejpočetnější skupiny složených výrazů v NSČ* – 28), a také přísudků s modálním slovesem (... *je třeba připomenout... že některé kořenné morfémy mohou mít po stránce významové a funkční stejnou vlastnost jako předpony* – 34).
- h) Typické jsou např. konstrukce s deverbativními substantivy typu *Při tvoření pojmenování používá...* (2 – místo „větného“ *Když tvoří pojmenování...*), polovětné konstrukce jako s deverbativními adjektivy typu *omezený* (*Proti derivaci je skládání slov v češtině slovtvorný způsob omezený nejen svou častostí, resp. produktivitou, ale zpravidla i příslušností k určitým stylovým vrstvám lexika* – 7, místo *který je omezený*) apod.
- i) Sekundární předložky – *na základě dosavadního studia* (13), *z hlediska slovtvorby* (33).
- j) Adnominální genitivity tvoří někdy v odborném (a také administrativním) textu celé řetězce, viz např. ... *některé původní části složenin ztrácejí charakter komponentů a nabývají charakter tzv. prefixoidů, tj. významově pokleslých původních prvních komponentů složenin* (38).

- k) Některé zkratky jsou obecně známé, a v textu je tedy není třeba vysvětlovat (např. – 20; *srov.* – 22; *a kol.* 40 – „a kolektiv“), jiné zkratky už explicitní objasnění vyžadují (*kosmet.* – 23, ve smyslu „z oboru kosmetiky“; *expr.* – 25, „expresivum“). V ukázkovém textu se vyskytují i některé ještě speciálnější zkratky, např. *NSČ* (19 – slovník *Nová slova v češtině*). Číselné údaje vyjadřují výsledky různých statistik, které jsou základem pro odborné úvahy a interpretace (*až 27,29 % složených slov* – 20; *série údajů v řádcích 46–48*).

15 Administrativní text

- a) Text je pečlivě členěn do odstavců, jednotlivé jeho pasáže se navíc často číslovají (*srov.* zde komentář *K 3. oddílu* na řádcích 26 a níže), text se prokládá mezinadpisy, užívají se různé typy písma (kapi-tálky v řádku 1) a různé řezy písma (tučné písmo – 4 až 9, 26 až 28, odkazy na formulář daňového přiznání na začátku jednotlivých odstavců – 34, 38 a dále). Důležitou složkou odborného textu jsou odkazy na jiné související texty, zákony, vyhlášky aj. (*srovnej* jen „textový rámec“ ukázkových *Pokynů* v úvodním odstavci, 4–9), jež se na formální (a významové) strukturaci textu rovněž podílejí.
- b) Šablonovitost je výsledkem úsilí o maximální přesnost vyjádření – projevuje se v ustálených obra-tech (*ve znění pozdějších předpisů* – 11; *ve smyslu zákona* – 25), ve volbě stejné formulace při popisu podobných (právních) situací (*Maximální částka, kterou lze odečíst...* – *srov.* řádky 49 a 54), v důsledném vymezení toho, co by se mimo administrativní oblast „rozumělo samo sebou“, např. *uvedte uplatňovanou hodnotu daru (darů), který (které) jste poskytl (poskytla) podle podle § 15 odst. 1 zákona* (34) nebo ve vyčerpávajících výčtech typu *uvedte uplatňovanou výši úroků ... z poskytnutého úvěru ze stavebního spoření ... nebo z hypotečního úvěru uvedenou v potvrzení stavebního spořitelny nebo banky nebo pobočky zahraniční banky anebo zahraniční banky* (38–41; takový řetězec se musí šablonovitě opakovat vždy, když text pojednává o tomto tématu).
- c) Mezi termíny dominují multiverbismy typu adjektivum + substantivum, např. *fyzická osoba* (2), *zdaňovací období* (3), *daňová povinnost* (16), *samostatná výdělečná činnost* (21), *základ daně* (27), *odčitatelná položka* (30) nebo *hypoteční úvěr* (40). Termíny jednoslovné jsou spíše řídké a většinou i velmi staré (*daň* – 2; *úrok* – 38).
- d) Text je – z důvodu typických výčtů pojmů, předmětů a osob – silně nominalizovaný (podíl sloves na textu je podle korpusu SYN2005 jen 10,63 %). Značná frekvence substantiv a adjektiv způsobuje (spolu s úsilím o explicitní vyjádření vztahů mezi jmény ve výpovědi, *srov.* jen název *Pokyny k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2008* – 4), že text obsahuje relativně více předložek než např. text prozaický (12,53 % v administrativních textech proti 9,34 % v próze), typicky i předložek sekundárních, blíže specifikujících a zpřesňujících vztahy mezi větnými členy (*vzhledem k tomu* – 16, ale i třeba *ve znění* – 11, *s výjimkou* – 60). Explicitnost vyjádření pak s sebou nese sníženou potřebu deixe (tj. v textu je málo zájmen), přísně objektivní ráz textu způsobuje téměř nulovou frekvenci částic a citoslovcí. Naopak číslovek bývá v administrativním textu značné procento – jsou zde různá třídící čísla (*č. 25 5405/1 MFin 5405/1 – vzor č. 16, řádek 5*), chronologické údaje (*za zdaňovací období 2008* – 49), údaje ekonomického rázu (*maximálně však do výše 3 000 Kč* – 62) apod.
- e) Charakteristická jsou deverbativní substantiva typu *nařízení* – *přiznání* (2), *zajištění* (25), *připojištění* (46), *potvrzení* (52) aj.
- f) Výpovědní ekvivalenty – především nadpisy typu *Nezdanitelné části základu daně podle § 15 zákona* (28). Funkci syntaktických kondenzátorů zde plní např. konstrukce s deverbativními adjektivy, např. *... a z ostatních příjmů (§ 10 zákona) plynoucích ze zdrojů na území České republiky i ze zdrojů v zahraničí* (22; místo *které plynou...*) nebo *odpovídající uplatňované částce uvedené ve vedleším sloupci* (33).

- g) Konstrukce s modálními slovesy – *Úhrnná hodnota daru (darů) ve zdaňovacím období musí přesáhnout 2 % ze základu daně (35); Při placení úroků jen po část roku nesmí uplatňovaná částka překročit jednu dvanáctinu této maximální částky za každý měsíc placení úroků (43); Modální predikativa – V úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně ř. 42 (37), predikativní spojení typu je třeba, je nutno jsou v ukázkovém textu nahrazena ekvivalentními konstrukcemi s adjektivem (jistě v souvislosti s tendencí dlouhých adjektiv nahrazovat variantní „nedlouhá“ adjektiva a podobné slovní druhy), srov. ...a současně upozorňují na blavní zásady, které je potřebné dodržet pro správný výpočet daňové povinnosti (15); Vzhledem k tomu je nutné se před vyplněním DAP důkladně seznámit... (16).*
- h) Vysoká frekvence infinitivu v administrativních textech je výrazem objektivního (neosobního) rázu těchto komunikátů a souvisí též s výše uvedenou vyšší frekvencí+ modálních sloves a predikativ (*Takto lze odečíst částku do výše 1,5 % zdanitelných příjmů – 60*). Stejnou motivaci má i značné využití pasiva, typicky tzv. deagentivu (pasiva reflexivního): *Příjmem se rozumí jak příjem peněžní, tak i nepeněžní nebo dosažený směnou (23); U nezdanitelných částí základu daně, které se uplatňují v závislosti na počtu kalendářních měsíců podle § 15 zákona, uveďte... (31).*
- i) Podobně jako pro odborné texty, i pro texty administrativní je příznačná nápadná frekvence prostého i předložkového genitivu: *nezdanitelné části základu daně (27), (uplatňovaná částka nesmí překročit jednu dvanáctinu této maximální částky (44), výše zaplacených členských příspěvků (56), daň z příjmů (2), podle zvláštní sazby daně (61) aj.* Charakteristický pro odborné texty je i nominativ jmenovací: *(k vyplnění tiskopisu) Přiznání k dani z příjmů (6), (zdaňovací období) 2008 (48).*
- j) Zkratky, fungující v ideálním případě jako prostředek k zefektivnění profesionální komunikace, jsou vůbec nejtypičtějším rysem administrativy jako oboru lidské činnosti – kromě zkratk obvyklých i mimo administrativu se ve vzorovém textu vyskytují např. tyto zkratky: *MFin (5 – „ministerstvo financí jako vydavatel konkrétních Pokynů“), DAP (6 – „přiznání k dani z příjmů“), Sb. (7 – „Sbírky zákonů“).* Vedle toho jsou zde i značky, typicky např. *podanébo podle § 38gb zákona (13 – „podle paragrafu 38, oddílu g a b zákona o daních z příjmů“).*

Literatura

- AJVAZ, Michal. Jazyk literatury. *Estetika*. 2000, roč. 36, č. 4, s. 1–24.
- BARÁNEK, Tomáš. *Smileys. Stručný průvodce emotivní elektronickou komunikací*. Praha: Computer Press, 2000.
- BARTOŇ, Tomáš et al. *Slovník Karla Čapka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny – Ústav Českého národního korpusu, 2007.
- BARTOŠEK, Jaroslav. Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, s. 68–78.
- BARTOŠEK, Jaroslav. Struktura a jazyk mluvených zpráv. *Čeština doma a ve světě*. 2005, roč. 13, s. 35–36.
- BAYEROVÁ, Naděžda et al. *Specifika církevní komunikace*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005.
- BEJČKOVÁ, Michaela. O češtině nejen soudní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 9, s. 77–83.
- BERMEL, Neil. Střídání kódů či míšení jazykových prostředků? *Naše řeč*. 2001, roč. 84, s. 16–30.
- BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009.
- BLATNÁ, Renata. Básnický text a textový korpus. *Slovo a slovesnost*. 2001, roč. 62, s. 1–22.
- BOGOCZOVÁ, Irena. *Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009.
- BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Morbus professionalis. *Naše řeč*. 2006, roč. 89, s. 113–122.
- BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Přel. JIRÁK, Jan. Brno: Barrister & Principal, 2001.
- BYSTRZYCKI, Krzysztof. O jazykových funkcích v elektronické komunikaci. In: POŘÍZKA, Petr – POLÁCH, Vladimír P., eds. *Jazyky v kontaktu / jazyky v konfliktu a evropský jazykový prostor*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 20–27.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá. Čeština v síti: psanost, či mluvenost? O stylu e-mailového dialogu. *Naše řeč*, roč. 80 (1997), s. 225–248.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá. Televizní interview a jiné duely. *Slovo a slovesnost*. 1999, roč. 60, s. 247–268.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá. Autorský subjekt ve vědeckém textu. In: HASIL, Jiří, ed. *Přednášky z 45. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2002, s. 39–52.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá. Čeština mediální, mluvená a psaná. In: HASIL, Jiří, ed. *Přednášky z XLIX. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2006, s. 47–63.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá – HOFFMANNOVÁ, Jana, eds. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá – JÍLKOVÁ, Lucie – KADERKA, Petr. Mluvená čeština v televizních debatách: korpus DIALOG. *Slovo a slovesnost*. 2004, roč. 65, s. 243–269.
- DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009.
- DAVID, Jaroslav. Blondacekhodonin a slecinka.z.hk (toponymum v nicku). *Acta onomastica*. 2006, roč. 47, s. 151–157.
- GRYGERKOVÁ, Marcela. *Slang v církevním prostředí*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006.
- HARTMANNOVÁ, Věra. Právní jazyk. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 11–12, s. 50–54.

- HARTMANNOVÁ, Věra. Právní jazyk v úřední korespondenci. *Správní právo*. 2006, roč. 39, s. 444–451.
- HAŠOVÁ, Lucie. Lásky jedné esemesky. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, s. 207–212.
- HAŠOVÁ, Lucie. Jak a o čem se diskutuje v internetovém čtenářském klubu. *Naše řeč*. 2003, roč. 86, s. 57–70.
- HAUSENBLAS, Karel. *Od tvaru k smyslu textu: stylistické reflexe a interpretace*. Praha: Univerzita Karlova, 1996.
- HAVLÍK, Martin. Diskurzní praktiky křesťanských kazatelů při konstituování standardního relačního páru „my“ – „oni“. *Slovo a slovesnost*. 2009, roč. 70, s. 83–99.
- HLADKÁ, Zdeňka et al. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mailly, SMS*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
- HLADKÁ, Zdeňka. Pravopis v současné korespondenci mladých lidí (na materiálu tradičních dopisů, e-mailů a SMS). *Naše řeč*. 2006, roč. 89, s. 73–88.
- HLADKÁ, Zdeňka – ŠMILAUER, Ivan. Umíme ještě napsat dopis? *Krok*. 2007, roč. 4, č. 3, s. 27–33.
- HOFFMANN, Bohuslav – HOFFMANNOVÁ, Jana. O drsné (nekonvenční) dramatice a nekonvenční (drsné) češtině na českých jevištích. In: HASIL, Jiří, ed. *Přednášky z XLVIII. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2005, s. 85–114.
- HOFFMANN, Bohuslav – HOFFMANNOVÁ, Jana. Komiks a jeho verbální složka. *Literární noviny*. 2008, roč. 19, č. 22 (26. 5. 2008), s. 10.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 53, s. 171–184.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. „Oufit“ a „look“ českých magazínů pro ženy: je jejich jazyk a styl dost „trendy“? In: HASIL, Jiří, ed. *Přednášky z XLVII. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2004, s. 63–74.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. Intertextualita v současné elektronické komunikaci – a obecná stylistika. In: HOSKOVEC, Tomáš – ŠEFČÍK, Ondřej – SOVA, Radim, eds. *Teorie a empirie: bichla pro Krčmovó*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 163–174.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. Ironický rozměr stylu internetové komunikace. *Čeština doma a ve světě*. 2006, roč. 14, s. 35–41.
- HOFFMANNOVÁ, Jana – MÜLLEROVÁ, Olga – SCHNEIDEROVÁ, Eva. *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H & H, 1992.
- HOFFMANNOVÁ, Jana – MÜLLEROVÁ, Olga, eds. *Čeština v dialogu generací*. Praha: Academia, 2007.
- HOFFMANNOVÁ, Jana – ŠIMANDL, Josef. „Euročeština“ v lucemburských překladech dokumentů Evropského parlamentu. *Naše řeč*, 2008, roč. 91, s. 113–126.
- JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, s. 169–176.
- JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006.
- JÍLKOVÁ, Lucie. Krásný ztráty v knižní podobě a v korpusu DIALOG. *Naše řeč*. 2006, roč. 89, s. 242–257.
- JIRÁČEK, Pavel. *Lyrický rytmus: o spojení zvuku a smyslu ve verši*. Brno: Host, 2007.

- JIRÁČEK, Pavel. *Význam a subjektivita v lyrice: kognitivní struktury v lyrické představě*. Brno: Host, 2008.
- JIRÁČEK, Pavel. *Kognitivní interpretace českého verše: v rytmických souvislostech metrické teorie Miroslava Červenky*. Brno: Host, 2009.
- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana, eds. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
- KOLSKÝ, Tomáš. Porovnání četnosti psaní slov na českém internetu s diakritikou a bez diakritiky. *Češtinář*. 2005/2006, roč. 16, s. 116–120.
- KOMÁREK, Karel. K slovní zásobě českých biblí 20. století. *Naše řeč*. 2001, roč. 84, s. 253–260.
- KOŘENSKÝ, Jan et al. *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu: učební text pro výběrové semináře filologických oborů*. 3. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999.
- KOŘENSKÝ, Jan – CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: právněinformatický přístup*. Praha: Academia, 1999.
- KOŽMÍN, Zdeněk. *Interpretace básní*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
- KŘELINOVÁ, Radka. Funkce a modifikace hovorových frazémů v psané publicistice. In: KLÍMOVÁ, Květoslava – MINÁŘOVÁ, Eva, eds. *Čeština – bádání a učení*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 74–78.
- KŘIVANCOVÁ, Michaela. Noetický princip slova v poetice Věry Linhartové. *Slovo a slovesnost*. 2008, roč. 69, s. 243–258.
- KUFNEROVÁ, Zlata. Když autor překládá sám sebe: poznámky k češtině Kunderových románů. *Slovo a slovesnost*. 2008, roč. 69, s. 259–267.
- KVÍTKOVÁ, Naděžda. K jazykové stránce kázání Sváti Karáska. *Naše řeč*. 2004, roč. 87, s. 145–150.
- LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009.
- MACUROVÁ, Alena – MAREŠ, Petr. *Text a komunikace: jazyk v literárním díle a ve filmu*. Praha: Karolinum, 1993.
- MAREŠ, Petr. „Also: nazdar!“: *Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha: Karolinum, 2003.
- MAREŠ, Petr. K vícejazyčnosti v básnických skladbách Vladimíra Holana. *Česká literatura*. 2006, roč. 54, s. 248–257.
- MAREŠ, Petr. Mezi spisovnou a obecnou češtinou. *Slavia*. 2008, roč. 77, s. 105–110.
- McLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura*. Přel. PONDĚLÍČEK, Ivo. Brno: Jota, 2000.
- MLČOCH, Miloš. Několik poznámek k nejazykovým a jazykovým prostředkům v současném bulvárním a tzv. seriózním tisku. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, s. 235–243.
- MÜLLEROVÁ, Olga. Analýza telefonických rozhovorů z hlediska řečového jednání. *Slovo a slovesnost*. 1984, roč. 45, s. 8–17.
- MÜLLEROVÁ, Olga. Problémy vedení dialogu v televizi. *Naše řeč*. 1994, roč. 77, s. 73–84.
- MÜLLEROVÁ, Olga. Mše jako dialog. In: GAJDA, Stanisław – SOBECZKO, Helmut Jan, eds. *Człowiek – dzieło – sacrum*. Opole: Uniwersytet Opolski, 1998, s. 301–308.
- MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč*. 1999, roč. 82, s. 169–183.

- MÜLLEROVÁ, Olga – HAVLOVÁ, Eva. Poznámky k textové výstavbě rozhlasového pořadu Dobré jitro. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, s. 19–25.
- MÜLLEROVÁ, Olga – ŠIMEČKOVÁ, Alena. Způsoby a prostředky navazování kontaktu v telefonických rozhovorech. *Slovo a slovesnost*. 1987, roč. 49, s. 292–300.
- NEBESKÝ, Ladislav. Dvě poznámky o binárních básních. *Česká literatura*. 2000, roč. 48, s. 431–436.
- NEKULA, Marek. „...v jednom poschodí vnitřní babylonské věže...“: *Jazyky Franze Kafky*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2003.
- NEWERKLA, Stefan Michael. Jazyk vybraných domovských stránek českých studentů a mladých absolventů vysokých škol v síti World Wide Web. *Naše řeč*. 1999, roč. 82, s. 127–138.
- OSVALDOVÁ, Barbora – HALADA, Jan et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2., doplněné vyd. Praha: Libri, 2002.
- POLÍVKOVÁ, Alena. *Jak být in v písemném projevu: se vzorovými ukázkami*. Praha: Knižní klub, 2009.
- PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. *Naše řeč*. 2003, roč. 86, s. 206–217.
- SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice. *Naše řeč*. 1999, roč. 82, s. 79–86.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. Topolův román *Sestra* a jeho jazyk. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 177–182.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 2., opravené a doplněné vyd. Praha: Academia, 2001.
- SRPOVÁ, Hana. *K aktualizaci ????????* Ostrava: Ostravská univerzita, 1998.
- SRPOVÁ, Hana, ed. *Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005.
- STANĚK, Vladimír. Příspěvek k charakteristice jazyka a stylu rozhlasové reportáže: Gardenparty u královny. *Naše řeč*. 1998, roč. 81, s. 13–20.
- STANĚK, Vladimír. Neologismy v díle Karla Čapka. *Naše řeč*. 2000, roč. 83, s. 77–96.
- STANĚK, Vladimír. Okazionalismy v současné české publicistice. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, s. 57–67.
- STICH, Alexandr. O jazyce dvou současných autorů. *Naše řeč*. 1991, roč. 74, s. 113–126.
- STICH, Alexandr. Národní jazyk a jazyk dramatu. *Disk*. 2003, č. 5, s. 86–94.
- SVOBODOVÁ, Diana. Cizojazyčné lexikální přejímky užívané v komunikaci na chatu. *Naše řeč*. 2007, roč. 90, s. 67–80.
- SVOBODOVÁ, Jindřiška. Komunikační analýza diskusního pořadu *Otázky Václava Moravce*. In: POLÁCH, Vladimír P., ed. *Funkce – funkčnost – funkcionalismus*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, s. 238–246.
- ŠONKOVÁ, Jitka. *Morfologie mluvené češtiny: frekvenční analýza*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- ŠRAJBOVÁ, Michaela. Ivan Wernisch a jeho vztah k textu. *Host*. 2001, roč. 17, č. 6, s. 25–30.
- ŠTÍCHA, František. Za hranice gramatičnosti: Ludvík Vaculík a Václav Böhmsche. *Naše řeč*. 2004, roč. 87, s. 172–184.
- TĚŠITELOVÁ, Marie. K přímé řeči z hlediska kvantitativního (v českých textech uměleckého stylu). *Slovo a slovesnost*. 2001, roč. 62, s. 81–91.

- ULIČNÝ, Oldřich. *Jazyk – jazykověda – komunikace*. Praha: Karolinum, 2006.
- VACKOVÁ, Alena. *Zásady vypracování odborného textu v českém jazyce*. Praha: Karolinum, 2007.
- VAŇKOVÁ, Irena. Kognitivní lingvistika, řeč a poezie. *Česká literatura*. 2005, roč. 53, s. 609–636.
- VEJVODOVÁ, Jana. Chatování jako specifický typ komunikace. In: POŘÍZKA, Petr – POLÁCH, Vladimír P., eds. *Vztah langue a parole v perspektivě „interaktivního obratu“ v lingvistickém zkoumání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 204–208.
- VÍTEK, Tomáš. Básník jako výraz vzestupu a pádu řeči. *Souvislosti*. 2004, roč. 15, č. 1, s. 29–41.

Obsah

Úvod	x
1 Dialog na návštěvě	x
2 Pracovní telefonát	x
3 Chat	x
4 Zprávy SMS	x
5 E-mail	x
6 Soukromý dopis	x
7 Kázání	x
8 Televizní debata	x
9 Psaná publicistika	x
10 Esej	x
11 Próza	x
12 Poezie	x
13 Drama	x
14 Odborná studie	x
15 Administrativní text	x
Klíč	x
Literatura	x

Ondřej Bláha

Funkční stratifikace češtiny: textová cvičebnice s klíčem

Tiráž